

Univerzita Hradec Králové

Filozofická fakulta

Bakalárska práca

2024

Tereza Holíčková

Univerzita Hradec Králové

Filozofická fakulta

Katedra politologie

**Analýza krajne pravicových politických strán ĽSNS a
Republiky**

Bakalárska práca

Autor: Tereza Holíčková

Študijný program: B0312A200029 – Politologie

Študijný odbor: Politologie

Forma štúdia: Prezenčná

Vedúci práce: Mgr. Petra Vodová, PhD.

Hradec Králové, 2024

Zadání bakalářské práce

Autor: Tereza Holíčková

Studium: F21BP0218

Studijní program: B0312A200029 Politologie

Studijní obor:

Název bakalářské práce: Analýza krajne pravicových politických strán LSNS a Republiky

Název bakalářské práce AJ: Analysis of far-right political parties LSNS and Republika

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Bakalářska práca sa zaoberá krajne pravicovými politickými stranami Republika a LSNS. Pre túto bakalársku prácu som stanovila výskumné otázky: "V akých aspektoch sa krajne pravicové strany LSNS a Republika podobajú a v akých sa líšia?" a "Do akého typu krajne pravicových strán podľa konceptu Elisabeth Carter strany spadajú?". Cieľom tejto bakalárskej práce bude teda spočívať v analýze a porovnaní ideológie uvedených politických strán a následné priradenie ku konkrétnemu typu strán stanovenej typológie. Dôležitosť skúmať toto téma vidím hlavne v novom zrode politickej strany, vychádzajúcej z rovnakých hodnôt nacionalizmu, extrémizmu, rasizmu a xenofóbie z už existujúcej, ale nakoniec neúspešnej strany. Je zásadné zistiť, akými novými taktikami sa tieto typy strán snažia osloviť svojich podporovateľov, a komplexne skúmať, čo ich ideológia obsahuje.

V práci budem vychádzať hlavne z konceptov krajne pravicových strán Casa Muddeho, ktorý je jeden z najdôležitejších autorov v literatúre o krajnej pravici. O definície a teórie doplniť autormi ako Piero Ignazzi, Lubomír Kopeček a Hans-Georg Betz. Taktiež sa budem venovať klasifikáciám krajne pravicových strán, s ktorými prišli autori ako Richard Stöss, Piere Ignazi, Hans-Georg Betz, alebo Elisabeth Carter.

Práca sa bude skladať z teoretickej časti a analytickej časti. Jedná sa o kvalitatívny výskum, v ktorom je obsiahnutá komparatívna analýza. Budem analyzovať politické programy, vyhlásenia členov, sociálne siete, internetové stránky politických strán. Strany budem zaraďovať do typológie Elisabeth Carter a porovnávať. Politické strany budem skúmať v rokoch 2016-2023.

Betz, H.-G. (1993). The New Politics of Resentment: Radical Right-Wing Populist Parties in Western Europe. *Comparative Politics*, 25(4), stránky 413-427.

Ignazi, P. (1995). The Re-emergence of the Extreme Right in Europe. *Reihe Politikwissenschaft, Institut für Höhere Studien*, 21.

Kopeček, L. (2007). The Far Right in Europe. *Sredoevropské politické studie*, 9(4), s. 280-293.

Mudde, C. (2000). *The ideology of the extreme right*. Manchester University Press.

Carter, E. (2017). *The Populist Radical Right: A reader*. (C. Mudde, Ed.) New York: Routledge.

Zadávací pracovisko: Katedra politologie,
Filozofická fakulta

Vedoucí práce: Mgr. Petra Vodová, Ph.D.

Datum zadání závěrečné práce: 10.4.2024

Prehlásenie

Prehlasujem, že som bakalársku prácu s názvom Analýza krajne pravicových strán ĽSNS a Republiky vypracovala samostatne s použitím uvedenej literatúry a prameňov, pod vedením Mgr. Petry Vodovej, PhD.

V Hradci Králové dňa 20. apríla 2024

Anotácia

HOLÍČKOVÁ, TEREZA. Analýza krajne pravicových strán ĽSNS a Republiky. Hradec Králové: Filozofická fakulta, Univerzita Hradec Králové, 20224, 59 s. Bakalárska práca.

Bakalárska práca skúma ideológiu krajne pravicových politických strán ĽSNS a Republiky na Slovensku. Cieľ tejto bakalárskej práce spočíva v analýze a porovnaní ideológie uvedených politických strán a následné priradenie ku konkrétnemu typu strán v určenej typológii. Zvolená typológia je od autorky Elisabeth Carter, a rozlišuje päť typov strán na základe ideologických čŕt. Pre danú prácu boli stanovené výskumné otázky: "V akých aspektoch sa krajne pravicové strany ĽSNS a Republika podobajú a v akých sa líšia?" a "Do akého typu krajne pravicových strán podľa konceptu Elisabeth Carter strany spadajú?". Teoretická časť predstavuje koncepty a terminológiu súvisiacu s krajne pravicovou rodinou a taktiež vysvetľuje typológie, do ktorých môžu byť strany zaraďované, s dôrazom na typológiu Elisabeth Carter. V analytickej časti identifikuje a priraďuje ideologické aspekty podľa stanovených kritérií k určitému typu strany. Finálne zistenia sú prezentované v tabuľkách. V závere porovnáva strany a odpovedá na výskumné otázky.

Kľúčové slová: ĽSNS, Republika, krajná pravica, ideológia, analýza, typológia

Annotation

HOLÍČKOVÁ, TEREZA. Analysis of far-right political parties ĽSNS and Republika. Hradec Králové: Philosophical Faculty, University of Hradec Králové, 2024, 59 pp. Bachelor Thesis.

The bachelor's thesis examines the ideology of the far-right political parties ĽSNS and Republika in Slovakia. The goal of this bachelor's thesis is to analyze and compare the ideologies of the mentioned political parties and subsequently assign them to specific party types within the specified typology. The chosen typology comes from the author Elisabeth Carter, who distinguishes five types of parties based on ideological features. Research questions were set for the given research: "In what aspects are the far-right parties ĽSNS and Republika similar and in what ways are they different?" and "What type of extreme right-wing parties do the parties fall into according to Elisabeth Carter's concept?". The theoretical part presents the concepts and terminology related to the far-right family and explains the typologies into which the parties can be classified, with an emphasis on Elisabeth Carter's typology. In the analytical part, research identifies and assigns ideological aspects according to established criteria to a certain type of party. The resulting data is presented in the created tables. In the end, it compares the parties and answers the research questions.

Key words: ĽSNS, Republika, far right, ideology, analysis, typology

Pod'akovanie

Rada by som pod'akovala svojej vedúcej práce Mgr. Petře Vodové, Ph.D. za cenné rady, pripomienky a trpezlivosť pri vypracovávaní tejto práce. Ďakujem aj svojej rodine a priateľom za podporu, ktorú mi v tomto čase poskytovali.

Obsah

Zoznam použitých skratiek.....	9
Úvod	10
1 Teórie krajnej pravice.....	13
1.1 Krajne pravicová stranícka rodina.....	13
1.2 Konceptualizácia krajnej pravice.....	16
1.3 Subtypy v rámci rodiny krajnej pravice.....	18
2 Politické strany.....	23
2.1 Kotlebovci – Ľudová strana Naše Slovensko	23
2.2 Hnutie Republika.....	24
3 Analýza politických strán.....	26
3.1 Ideologické charakteristiky podľa Elisabeth Carter - LSNS	26
3.2 Ideologické charakteristiky podľa Elisabeth Carter - Republika	37
4 Komparácia strán.....	47
Záver.....	50
Zoznam literatúry	52

Zoznam použitých skratiek

EÚ	Európska únia
Hlas-SD	Hlas – sociálna demokracia
ĽSNS	Kotlebovci – Ľudová strana naše Slovensko
NAKA	Národná kriminálna agentúra
NATO	North Atlantic Treaty Organization
NBÚ	Národný bezpečnostný úrad
OLaNO	Obyčajní ľudia a nezávislé osobnosti
SaS	Sloboda a Solidarita
SIS	Slovenská informačná služba
SMER	SMER – sociálna demokracia
SNS	Slovenská národná strana
SP	Slovenská pospolitosť
SP-NS	Slovenská pospolitosť – národná strana

Úvod

V tejto bakalárskej práci budem analyzovať krajne pravicové politické strany Republika a ĽSNS. Toto téma mi prišlo významné skúmať hlavne kvôli zrodu novej politickej strany Republika, vychádzajúcej z rovnakých hodnôt nacionalizmu, extrémizmu, rasizmu a xenofóbie z už existujúcej, ale nakoniec neúspešnej strany ĽSNS. Hnutie Republika tvrdo pracuje na zmene imidžu a snaží sa zbaviť svojej extrémistickej a neonacionalistickej nálepky (Osvaldová & Hrivňák, 2023), s najväčšou pravdepodobnosťou, aby si rozšírila voličskú základňu a bola vnímaná prívetivejšie v politickom priestore.

Je zásadné zistiť, akými novými taktikami sa tieto typy strán snažia osloviť svojich podporovateľov, a komplexne skúmať, čo všetko ich ideológia obsahuje. Keďže jedna strana vychádza z druhej, nedajú sa skúmať ako oddelené celky a je nevyhnutné vnímať obe pre celistvý obraz ich ideológií a nadväznosti. Voľba komparatívnej analýzy namiesto samostatného skúmania každej strany je odôvodnená potrebou rozlíšiť vzorce, rozdiely a vzájomné pôsobenie medzi stranami. Tento prístup umožňuje nuansované skúmanie ich ideológií, stratégií a potenciálnych vplyvov na spoločnosť. Politiky a ideológie propagované stranami môžu ovplyvniť verejný diskurz, formovať vládne rozhodnutia a ovplyvniť celkový blahobyť spoločnosti. Zistenia tohto typu môžu informovať tvorcov politik, výskumníkov a širokú verejnosť o možných spôsoboch zmierňovania nepriaznivých účinkov krajne pravicových ideológií a presadzovania demokratických hodnôt.

V posledných rokoch taktiež vidíme politický úspech krajne pravicových alebo extrémistických strán naprieč Európou, a je to fenomén, ktorý stojí za hlbšie skúmanie kvôli jeho negatívnym dopadom na demokraciu (Adler, 2023). Taktiež pociťujeme stúpajúci počet frustrovaných voličov, ktorí strácajú dôveru v bežné politické strany, roztrieštenosť politického spektra, neefektívnosť vládnuvich koalícií. Všetky tieto aspekty momentálnej politickej situácie voličov častokrát poháňajú v hľadaní niečoho, čo sa bude odlišovať od mainstreamových politických strán, niekoho kto im dá nádej v efektívnu politiku, ktorá bude riešiť problémy bežných občanov (Vasilopoulou & Halikiopoulou, 2023). S týmito alternatívnymi politickými stranami, ako sa radi nazývajú, je spojený naratív, že neponúkajú riešenia, zjednodušujú náročnosť politických rozhodnutí, a prichádzajú s dezinformáciami, aby ešte viac zmiatli a zneužili voličov v ich prospech (ICCT, n.d.).

Táto bakalárska práca si dáva za cieľ zistiť, či a prípadne ako sa ideológia uvedených politických strán líši, a do akého subtypu krajne pravicových strán spadajú. Ja sa budem v tejto práci zameriavať na ideologické prvky, ktoré boli stanovené Elisabeth Carter v jej typológii. Sú to postoje strán k demokracii, parlamentarizmu a pluralizmu; otázka prísťahovalecstva a xenofóbie; a povaha rasistických postojov strán (Carter, 2017, s. 40). Pre zistenie týchto ideologických črt budem analyzovať oficiálne stránickej dokumenty daných politických strán, ako ich programy, prejavy, vyhlásenia a podobne. Pre zaradenie politických strán do určitého subtypu som si vybrala klasifikáciu Elisabeth Carter, ktorá prišla s jednou z najrozsiahlejších a najnovších klasifikácií. Politické strany budem skúmať v rokoch 2016-2023.

V práci budem vychádzať hlavne z konceptu krajne pravicových strán Casa Muddeho, ktorý je jeden z najdôležitejších autorov v literatúre o krajnej pravici a v jeho publikácii „The ideology of the extreme right“ definuje odlišné znaky krajne pravicových strán. O definície a teórie dopĺňať autormi ako Piero Ignazzi, Ľubomír Kopeček a Hans-Georg Betz. Taktiež sa budem venovať klasifikáciám krajne pravicových strán, s ktorými prišli autori ako Richard Stöss, Piero Ignazi, Hans-Georg Betz, alebo Elisabeth Carter.

Čo sa týka prehľadu súčasnej literatúry, na danú tematiku vyšlo niekoľko publikácií. Článok *Príčiny nárastu podpory pravicového radikalizmu a extrémizmu na Slovensku: príklad politickej strany Kotleba–ĽSNS*, ktorý vyšiel v roku 2019 a zaoberá sa hlavne príčinami podpory politickej strany ĽSNS. Ďalšia publikácia, ktorá sa zaoberá extrémizmom a ideológiou ĽSNS je *Súčasný pravicový extrémizmus a ultranacionalizmus na Slovensku*. Taktiež vyšla štúdia *Extrémizmus v online priestore*, ktorá sa zaoberá šírením dezinformácií a nenávisťného obsahu na sociálnych médiách rôznymi aktérmi a v tomto kontexte porovnáva aj strany ĽSNS a Republiku. Ako poslednú uvediem publikáciu, ktorá jednu kapitolu venuje krajnej pravici na Slovensku a aj ideológii ĽSNS *Transforming the Transformation? The East European Radical Right in the Political Process*.

Moje primárne zdroje sú politické programy, vyhlásenia predstaviteľov a dôležitých členov, sociálne siete a internetové stránky politických strán. Medzi mojimi sekundárnymi zdrojmi budú novinové články, vedecké články, publikácie a výskumy.

Výskumné otázky

Pre túto bakalársku prácu som stanovila výskumné otázky:

1. V akých aspektoch sa krajne pravicové strany ĽSNS a Republika podobajú a v akých sa líšia?
2. Do akého typu krajne pravicových strán podľa konceptu Elisabeth Carter strany spadajú?

Jedná sa o kvalitatívny výskum, v ktorom je obsiahnutá komparatívna analýza. Práca sa bude skladať z teoretickej časti a analytickej časti. Je rozdelená na 4 kapitoly. Prvá kapitola pozostáva z teoretickej časti, v ktorej sa budem zaoberať teóriami krajnej pravice, teóriou straníckych rodín a subtypmi v rámci krajne pravicovej straníckej rodiny. Táto časť je zásadná pre definovanie pojmov, ktoré sú aplikované na krajnú pravicu a pre lepšie porozumenie ideológii, ktorou sa krajne pravicová stranícka rodina vyznačuje, a taktiež rôznym kategóriám krajne pravicových politických strán. V tejto kapitole predstavím pojmy, ktoré budem vo svojej práci využívať, ideologické aspekty, ktorými sa budem zaoberať a v neposlednom rade klasifikáciu krajne pravicových strán, ktorú budem aplikovať na vybrané politické strany.

V druhej kapitole predstavím politické strany, zameriam sa na ich vznik a vývoj, volebné výsledky, základné ideologické črty a aktivity.

V tretej kapitole, ktorá už spadá do analytickej časti, budem analyzovať politické strany na základe rôznych ideologických aspektov, ktoré som stanovila, a aplikovaním teoretických konceptov. Táto kapitola sa bude skladať z obsahovej analýzy oficiálnych straníckych dokumentov vrátane volebných programov, mediálnych vyhlásení, straníckych publikácií, názorov a hodnôt jednotlivých strán a predstaviteľov. Tieto zdroje získam z webových stránok politických strán, účtov na sociálnych médiách, z novín a tlače, a informácií dostupných na internete. Zameriavam sa na zaradenie politických strán do jednej z typov krajne pravicových strán na základe klasifikácie, ktorú definovala Elisabeth Carter.

Štvrtú kapitolu venujem komparácii vybraných politických strán na základe ideológie a patričnosti k jednému z typov.

V závere práce sumarizujem zistenia mojej analýzy porovnávajúcej ideológie dvoch politických strán, ĽSNS a Republika, a odpovedám na výskumné otázky.

1 Teórie krajnej pravice

1.1 Krajne pravicová stranická rodina

V tejto kapitole sa budem venovať rôznym črtám krajne pravicovej straníckej rodiny, ale najprv predstavím teóriu stranických rodín, a Beymeho pohľad na túto stranickú rodinu. Teória stranických rodín, ktorú predstavil Klause von Beyme, je jedna z najznámejších typológií politických strán. Typológia si zakladá hlavne na historickom vývoji politických strán, z ktorého pre nás vyplýva dôležité kritérium, a tým je genetický pôvod strany. Taktiež vychádza z teórie konfliktných línií od autora Steina Rokkana, ktoré sú následkom politického súperenia a reprezentujú záujem určitého segmentu. Najväčší dôraz je kladený na ideológiu strany, hodnoty a ideovo-programový charakter (Beyme, 1982). Klause von Beyme vnímal tieto strany hlavne skrz ich väzbu na fašizmus, či medzivojnový taliansky alebo nemecký, ako aj ich rôzne mutácie. V priebehu ďalších desaťročí po roku 1945 boli neofašistické skupiny na politickej periférii a pokiaľ boli vôbec povolené, ich voličský význam bol zanedbateľný. Beyme už tiež obmedzene reflektoval vzostup nových protestných hnutí strán, ktorých väzba na fašistickú tradíciu bola slabá alebo žiadna, a len ťažko sa u nich dalo hovoriť o totalitných tendenciách alebo ich brať ako prejav neofašizmu. Preto hovoril o potrebe nového širšieho konceptu pravicového extrémizmu, ktorého vytvorenie však bolo v daný moment ťažko uskutočniteľné s ohľadom na existenciu iba niekoľkých málo relevantných prípadov (Hloušek & Kopeček, 2010).

Politológ Cas Mudde, zameriavajúci sa na krajnú pravicu, taktiež tvrdil, že najdôležitejší prvok, ktorý spája túto stranickú rodinu, je pravicový extrémizmus a rovnako ako Beyme narazil na problém nedostatočného významu tohto pojmu. Väčšina zainteresovaných autorov podľa Muddeho definuje pravicový extrémizmus ako ideológiu zloženú z kombinácií niekoľkých rôznych črt, hoci sa líšia počtom, typom a kombináciou črt. Niektorí autori definujú pravicový extrémizmus na základe jedného jediného znaku. Napríklad Husbards (1981) považuje xenofóbiu za charakteristický znak západoeurópskeho pravicového extrémizmu, kým Hartmann a spol. (1985) používajú pravicový extrémizmus ako súhrnný termín pre všetky „sily nepriateľské voči pokroku“. Mudde kritizuje redukciu pravicového extrémizmu len na jednu črtu, či už xenofóbiu alebo nepriateľstvo k pokroku alebo čokoľvek iné, a tvrdí, že to vedie k skresleným a

obmedzeným znalostiam o širokom a komplexnom fenoméne. Na základe toho prichádza s vlastnou definíciou, pri ktorej využíva kombináciu piatich odlišných vlastností, ktoré spomína aspoň polovica iných autorov: nacionalizmus, rasizmus, xenofóbia, anti-demokracia a silný štát (Mudde, 1995).

O pár rokov neskôr sa Mudde opäť zaoberal ideologickými znakmi krajne pravicovej stránickej rodiny a prišiel s výskumom, ktorý mal za cieľ ich definovať. Pre svoj výskum si vybral päť západoeurópskych krajne pravicových strán. Na základe tohto výskumu identifikoval sedem znakov krajne pravicových strán a hlbším skúmaním volebných programov zistil, že pre všetky krajne pravicové strany platia iba štyri spoločné atribúty: nacionalizmus, xenofóbia, viera v zákon a poriadok ako súčasť potreby silného štátu, a sociálny šovinizmus. Zvyšné atribúty sa objavujú často ale nie vždy a u všetkých strán (Mudde, 2000, s. 169-175).

Autori avšak prichádzali s ďalšími novými atribútmi krajnej pravice. Pomerne známy je koncept nazerajúci na krajnú pravicu, respektíve jej veľkú časť, primárne prostredníctvom jej odporu k prisťahovalcom, spopularizovaný asi najviac Meindertom Fennemom a jeho spolupracovníkmi. Odráža to nimi používaný termín antiimigračnej strany. Spomínaní autori sa to snažili riešiť chápaním prisťahovalcov ako určitej supertémy, Povaha rodiny mala taktiež veľký vplyv na pokusy o užšiu nadnárodnú spoluprácu. Identita jednotlivých strán, ktorej produktom bol okrem iného veľmi silný odpor k európskej integrácii, fungovala ako vzájomná brzda vytvorenia pevnejšej spoločnej inštitucionálnej štruktúry (Hloušek & Kopeček, 2010).

Keď sa pozrieme trochu konkrétnejšie na stredoeurópsku krajnú pravicu, na konci 80. rokov bol pre ňu typický silný antikomunizmus, oveľa viditeľnejší ako v západnej Európe, kde táto tematika stratila mobilizačnú schopnosť (Hloušek & Kopeček, 2010). Konkrétne na Slovensku bol v tom istom období populárny aj mobilizačný efekt antimadžarského apelu s heslami ako „Slovensko Slovákom“ (Hloušek & Kopeček, 2010). Ďalší autori skúmali mobilizačné témy politických strán v Českej republike, a ako hlavné témy uviedli posilnenie bezpečnostných zložiek štátu, etnizácií sociálnych a kriminálnych problémov (vinníci sú najmä Rómovia), odpor voči amerikanizácii a postmoderným hodnotám ako napr. právam homosexuálov, multikulturalizmu), zdôrazňovanie nacionalizmu, vymedzovanie voči politickej korektnosti (Bastl et al, 2011).

Pri tejto téme je dôležité spomenúť aj teórie popredného politológa Miroslava Mareša, ktorý sa vo svojich výskumoch venuje hlavne krajnej pravici a extrémizmu. Ten vo svojej práci definuje radikálne pravicové pozície ako anti-pozície proti moderne, proti individuálnym hodnotám ako je sloboda a sebaurčenie, proti pluralizmu mienky, proti etablovaným stranám a demokracii. Charakteristické sú „anti-postoje“ voči všetkému cudziemu, rovnako ako výrazné nepriateľstvo voči príst'ahovalcom, antieurópske, antizápadné postoje a odmietanie súpranacionálnych spojení (Mareš, 2003). Podobnú teóriu mal aj M. Minkenberg, ktorý definuje súčasnú radikálnu pravicu ako radikálnu opozíciu voči (post)modernizmu, a jeho hlavný argument je, že nová radikálna pravica bola výsledkom všeobecného modernizačného posunu, ku ktorému došlo vo väčšine západných krajín po roku 1968 (Minkenberg, 1998, s. 1-23). Akademik Hans-George Betz zase tvrdí, že radikálne pravicovo-populistické strany sú radikálne vo svojom odmietaní zavedeného sociokultúrneho a sociopolitického systému. Odmietajú individuálnu a sociálnu rovnosť, sú v opozícii k sociálnej integrácii marginalizovaných skupín a v apelovaní na xenofóbiu, ak nie rovno otvorený rasizmus. (Betz, 1993).

Je dôležité spomenúť, že veľa autorov používa pre túto stránicu rodinu názov „populistická radikálna pravica“. Podľa Casa Muddeho sa väčšina definícií populizmu obsahovo až tak veľmi nelíši od definícií pravicového extrémizmu. Zvyčajne sa viac zameriava na politický štýl a menej na antidemokratické črty. Len málo autorov jasne rozlišuje medzi týmito rôznymi pojmami. (Mudde, 2000). Ako píše vo svojej neskoršej knihe, populistická politika radikálnej pravice súvisí so špecifickým súborom problémov, ktoré zostali relatívne stabilné. Príst'ahovalectvo bolo vždy jadrom populistického programu radikálnej pravice, no typ príst'ahovalca sa časom menil (Mudde, 2017). Týmto fenoménom sa zaoberá José Zúquete, ktorý opisuje ako sa od teroristických útokov z 11. septembra 2001 moslimovia a príznak moslimskej Európy, stali základnými ideologickými črtami a témami európskej extrémnej pravice. Závažnosti sú ďalej komplikované, pretože extrémna pravica používa kresťanstvo ako akýsi ideologický štít a mainstreamové konzervatívne hlasy tiež šíria katastrofickú tému „úpadku a pádu“ európskych národov pod dvojitým príst'ahovaleckým a demografickým tlakom (Zúquete, 2017).

Sofia Vasilopoulou diskutuje o ďalšej kľúčovej otázke populistickej politiky radikálnej pravice: o európskej integrácii. Vysvetľuje, že tieto strany majú dobrú pozíciu na to, aby vystupovali ako hlas ľudovej opozície a protestovali proti vývoju vyhlásenému za

protinárodný. Radikálnym pravicovým stranám sa buď kvôli svojej extrémistickej ideológii, alebo kvôli ich okrajovému postaveniu v straníckom systéme zvýšila motivácia postaviť sa proti Európskej integrácii. Autorka prichádza s klasifikáciou radikálne pravicovej opozície. Predstavuje nám tri vzorce euroskepticizmu: odmietavý, podmienený a kompromisný. Do prvého patrí odmietanie princípu spolupráce v rámci EÚ, nesúhlas s európskym inštitucionálnym a politickým status quo a odpor voči budúcemu budovaniu európskeho zriadenia. Podľa tohto postoja je potrebné za každú cenu vystúpiť z EÚ. „Podmienený“ postoj k Európe znamená odmietnutie rozhodnutí prijatými nadnárodnými inštitúciami a podpora reformy tak, aby boli zaručené záujmy národného štátu. „Kompromisný“ euroskepticizmus zahŕňa prijatie spoločnej európskej kultúry, podporu princípu a praxe integrácie, ale opozíciu voči budúcemu budovaniu európskeho zriadenia (Vasilopoulou, *The Populist Radical Right: A Reader*, 2017).

Ešte sa na záver v skratke zameriam konkrétnejšie na Slovensko, keďže podľa akademika M. Mikenberga sú v politickej agende radikálnej pravice na Slovensku štyri oblasti, ktoré možno považovať za dominantné z hľadiska programovej profilácie a oslovovania voličov. Zahŕňajú koncepciu štátu, interpretáciu národných dejín, postoje k EÚ a zahraničnej politike a otázky etnických menšín (Mikenberg, 2015).

Ja sa budem v tejto práci zameriavať na ideologické prvky, ktoré boli stanovené Elisabeth Carter v jej typológii. Sú to postoje strán k demokracii, parlamentarizmu a pluralizmu; otázka príst'ahovalectva a xenofóbie; a povaha rasistických postojov strán (Carter, 2017, s. 40).

1.2 Konceptualizácia krajnej pravice

Prv než začneme analyzovať politické strany a ideológie, je nutné definovať význam terminológie, ktorú budeme používať. Termíny, ktoré sa vzťahujú na tieto politické strany, ako radikálne, extrémistické alebo krajne pravicové sa používajú zameniteľne. Taktiež definície týchto slov nie sú univerzálne platné a veľa vedcov alebo inštitúcií prišlo so svojimi teóriami, definíciami a tým dochádza k terminologickému chaosu. S pojmami extrémizmus a radikalizmus sa v súvislosti s týmito politickými stranami stretávame asi najčastejšie. Akademik Miroslav Mareš upozorňuje na obt'ážnosť určiť, kde sa nachádza deliaca línia medzi demokratickým spektrom a extrémizmom. Preto časť politológov

začala používať pre označenie tohto prechodu, popr. „šedej zóny“ medzi týmito dvoma abstraktne vymedzenými priestormi pojem radikalizmus (Mareš, 2003). Podľa politológa Jana Chorváta extrémizmus predstavuje strechový pojem pre všetky ideológie, ktoré vystupujú proti stávajúcemu režimu, bez ohľadu na to z akých pozícií režim kritizujú (Charvát, 2007, s. 9-18). M. Mikenberg prišiel s konkrétnejšou definíciou, a za pravicovo extrémistické označuje také politické snahy, sily a strany, ktoré cielene usilujú o úplné alebo rozsiahle odstránenie demokratických pravidiel a pritom sú tiež pripravené použiť ústavou odporujúce prostriedky, a tým pádom akceptujú násilie. Naproti nemu stavia politický radikalizmus, ktorý podľa neho zahrnuje také činnosti a sily, ktoré nespochybňujú platný demokratický poriadok ako taký, avšak usilujú o radikalizáciu doprava, a tým o revíziu ústavnej skutočnosti, poprípade jednotlivých noriem. Mareš akosi spája uvedené definície a identifikuje politický radikalizmus ako abstraktný priestor, v rámci ktorého sú na základe výraznej nespokojnosti s pluralitným usporiadaním a mierou zabezpečenia práv slobôd a povinnosti zastávané postoje a názory, ktoré sú veľmi kritické k forme demokratického usporiadania, pričom je požadovaná jej dôsledná zmena (Mareš, 2003). Mareš taktiež upozorňuje na problém nadmerného používania pojmu „extrémista“ v mediálnom diskurze, s hlavným zámerom mainstreamových strán delegitimizovať skupiny týmto označením. Preto pre extrémne a radikálne formácie navrhuje zastrešujúci pojem krajná pravica, ktorá je zatiaľ nezaťažená mediálnym diskurzom. Lubomír Kopeček taktiež považuje tento termín za najvhodnejší (Kopeček, 2007). Cas Mudde v jednej zo svojich skorších kníh tvrdí opak, a píše, že by sme mali naďalej využívať termín extrémna pravica s odôvodnením, že aj napriek sémantickému zmätku tohto slova, je stále najbežnejšie používaným výrazom na opis tejto konkrétnej skupiny strán (Mudde, 2000). Neskôr ale aj on vidí termíny odlišne a podobne ako ostatní autori identifikuje populistickú radikálnu pravicu ako demokratickú, aj keď sa stavia proti niektorým základným hodnotám liberálnej demokracie, zatiaľ čo extrémna pravica je v podstate antidemokratická, vystupuje proti základu proti základnému princípu suverenity ľudu (Mudde, 2007, s. 30-31).

Extrémizmus je definovaný rôznymi bezpečnostnými, národnými alebo európskymi inštitúciami, ku príkladu aj políciou ČR, podľa ktorej sú extrémizmus vyhranené ideologické postoje, ktoré vybočujú z ústavných, zákonných noriem, vyznačujú sa prvkami netolerancie, a útočia proti základným demokratickým ústavným princípom (Policie ČR, n.d.).

Za ďalší zmierňujúci pojem k extrémizmu, podobne ako radikalizmus, považuje Mareš populizmus, ale jeho použitie je podľa neho nejednotné a závisí na konkrétnom autorovi (Mareš, 2003). Podľa Muddeho možno vo všeobecnosti rozlíšiť dve rôzne použitia pojmu populizmus vo vzťahu k pojmu extrémizmus. V prvom autori jasne rozlišujú medzi týmito dvoma, pričom prvý sa používa predovšetkým na opis umiernenějších strán extrémnej pravice. V druhom prípade sa pojem populizmus používa výlučne na označenie určitého politického štýlu, ktorý používajú pravicovo-extrémistické strany. Okrem toho pojem populizmus často používajú autori, ktorí zdôrazňujú novosť daných strán (Mudde, 2000). O populizme vo vzťahu ku krajnej pravici píše aj Bastl vo svojej knihe, kde tvrdí, že populizmus nie je označením žiadnej politickej ideológie, ale predstavuje štýl politickej propagandy, ktorá sa obracia na „obyčajného človeka“ a snaží sa ho chrániť pred definovanými nepriateľmi na jednej strane, a na druhej strane ponúka rýchle a jednoduché riešenia momentálnych problémov. Konceptuálny rámec krajne pravicových populistov je podľa Muddeho charakterizovaný troma kľúčovými dimenziami: nativizmom, autoritárstvom a populizmom (Bastl et al, 2011). Cas Mudde v tej istej knihe definuje populistickú radikálnu pravicu aj ako špecifickú formu nacionalizmu. Preto, kým všetci populistickí radikálni pravičiarci sú nacionalisti, nie všetci nacionalisti sú populistickí radikálni pravičiarci (Mudde, 2007). Naproti tomu autor Jan Charvát, vysvetľuje, že v praxi sa pre skupiny siahajúce od ultrakonzervatívneho nacionalizmu cez pravicový populizmus až k neofašizmu a neonacizmu používa súhrnné označenie „ultrapravica“ (Charvát, 2007, s. 9-18).

Ja budem v tejto práci vychádzať z terminológie M. Mareša a Ľubomíra Kopečka a používať termín „krajná pravica“, ktorý považujú za najprijateľnejší, pri súhrnnom označení strán tohto typu. Pojem extrémizmus budem využívať len pre ideologické postoje, ktoré sa vyznačujú akceptáciou násilia a útočia proti demokratickým princípom.

1.3 Subtypy v rámci rodiny krajne pravice

V poslednom období pribúda štúdií, v ktorých sa rozlišujú rôzne klasifikácie v rámci širšej krajne pravicovej straníckej rodiny na základe straníckej ideológie. Tieto štúdie niekedy uznávajú podobnosť všetkých strán, pokiaľ ide o niektoré znaky pravicového

extrémizmu, ale poukazujú na rozdiely medzi nimi s ohľadom na iné znaky alebo s ohľadom na intenzitu či dôležitosť znaku(ov) pre stranícku ideológiu.

Jednu z prvých a najstarších klasifikácií vytvoril Richard Stöss v roku 1988, ktorý rozlišuje štyri rôzne typy pravicového extrémizmu v Nemecku na základe postoja strany k nemeckej otázke. Dve zo štyroch skupín majú nejaký skutočný význam: „starý nacionalizmus“ alebo „stará pravica“ a „nový nacionalizmus“ alebo „nové pravicové krídlo“. Hlavný rozdiel medzi nimi súvisí s ich ideologickým základom, či už ide o „starý“, t. j. založený na ideách nemeckého nacionalistu a nacistov, alebo „nový“, t. j. hľadanie moderných ciest prispôbených meniacim sa národným a medzinárodným (post -vojnovým) pomerom. Tie prvé sa ďalej vyznačujú „príklonom k etatistickému a militaristickému mysleniu a zahraničnopolitickým uprednostňovaním prozápadných alebo európsko-neutralistických prístupov“, ako aj prudkým antikomunizmom. Strany nového nacionalizmu chcú nájsť ‚nové politické krédo‘ a hľadať takzvanú ‚tretiu cestu‘; pojem, ktorý vždy zostal dosť vágny a väčšinou sa používa na označenie ekonomického systému odlišného od kapitalizmu a komunizmu a zahraničnej politiky neutrálnej Európy bez východu a západu, t. j. Spojených štátov (Mudde, 2000, s. 14-16).

Problémy tejto klasifikácie boli z veľkej časti prekonané dosť podobnou klasifikáciou Pierre Ignaziho, ktorý rozlišuje „staré“ a „nové“ extrémne pravicové strany (Mudde, 2000, s. 14-16). Piero Ignazi navrhol tri kritériá, ktoré by mala celá stranícka rodina krajnej pravice, v jeho terminológii splňať. Po prvé – pohybovať sa na pravom okraji ľavo-pravého kontinua, pričom žiadna strana už nie je napravo od nich. Po druhé – existujú fašistické črty v ideológii strany (historicko-ideologické kritérium). Po tretie, mali by prezentovať hodnoty, témy a politiky zavrhujúce (a delegitimizujúcej) demokraciu a tým pádom mať negatívny postoj k politickému systému (Ignazi, 2003, stránky 30-34). Viacerí autori sa zhodujú s problémom vágnosti historicko-ideologického kritéria, ktoré Ignazi sumarizuje ako: „odkazy na mýty, symboly, heslá medzivojnovéj fašistickej skúsenosti, často zahalené do závoja nostalgie (Mudde, 2000, s. 14-16). „Nové“ krajne pravicové strany sú vyberané na základe prvého a tretieho kritéria a sú to v podstate pravicové antisystémové strany. Staré extrémne pravicové strany kombinujú všetky tri kritériá. Vo svojej novšej práci Ignazi premenoval „staré“ na „tradičné“, a „nové“ na „postindustriálne“ extrémne pravicové strany (Mudde, 2000, s. 14-16).

Alternatívnu klasifikáciu vytvoril Betz, ktorý rozlišuje dve tváre radikálneho pravicového populizmu: „neoliberálny“ alebo „libertariánsky“ populizmus na jednej strane a „autoritársky“ alebo „národný“ populizmus na strane druhej. Hlavný rozdiel medzi týmito dvoma „ideálnymi typmi“ je definovaný relatívne: „To, čo v konečnom dôsledku určuje, či by sa mala strana charakterizovať ako neoliberálna populistická strana alebo národná populistická strana, závisí od relatívneho dôrazu, ktorý kladie na príslušné prvky vo svojom programe.“ Betzova klasifikácia má teoretický aj empirický význam, ale zápasí s problémom určenia relatívnej váhy týchto dvoch prvkov. Mudde kritizuje túto klasifikáciu tým, že sa ťažko hodnotí podstata programu s dôrazom na tieto dve zložky, a Betz nám poskytuje analýzu, ktorá je len všeobecným popisom na základe niektorých volebných programov a brožúr (Mudde, 2000, s. 14-16).

Jednu z najnovších klasifikácií vytvorila autorka Elisabeth Carter, ktorá definuje 5 typov pravicovo-extrémistických strán v západnej Európe (Carter, 2017). Prvý typ strany sa vyznačuje radikálne xenofóbnymi postojmi, klasickým rasizmom a priamym odmietaním demokracie, parlamentarizmu a pluralizmu. Kvôli ich rasistickým postojom, pri ktorých sa hlásia ku klasickému rasizmu, a keďže sa zriekajú zavedeného politického a ekonomického poriadku, možno tieto strany označiť ako „neonacistické“ strany.

Druhý typ pravicovo-extrémistických strán tiež priamo odmieta demokraciu, parlamentarizmus a pluralizmus, no na rozdiel od prvého typu sa tento typ strán nezaobrá ani prísťahovalctvom, ani rasizmom. Strany tohto typu majú tendenciu zostať verné mnohým dedičstvám Mussoliniho Talianska a Francovho Španielska. Podľa toho sú označované ako „neofašistické“ strany.

Na rozdiel od neonacistických a neofašistických strán, strany tretieho typu úplne neodmietajú existujúci demokratický poriadok. Ale ani ho však neprijímajú. Namiesto toho sú kritickí voči mnohým existujúcim inštitúciám. Tieto strany požadujú významné reformy, ktoré by posilnili exekutívu a oslabili by práva a slobody organizovaných záujmov a jednotlivcov, a ktoré spoločne možno považovať za podkopávanie legitimacy existujúceho demokratického poriadku. Strany tejto tretej skupiny sú taktiež radikálne xenofóbne, keďže boj proti imigrácii je ústredným bodom ich ideológie. Klasický rasizmus však neprijímajú. Ich rasizmus je kultúrneho druhu. Vzhľadom na dôraz, ktorý tieto strany kladú na otázku prísťahovalctva, a vzhľadom na ich postoj k demokracii,

pluralizmu a individuálnym právam sa tieto strany nazývajú „autoritárske xenofóbne“ strany.

Strany štvrtého typu sú radikálne xenofóbne a ich rasizmus je kultúrny. Strany štvrtého typu uprednostňujú reformu existujúceho demokratického poriadku, ktorá by priniesla viac demokracie ako menej. Tieto strany volajú po menšom zasahovaní štátu, po reforme existujúceho parlamentného a stranického systému, aby lepšie zastupovali občanov, a po presadzovaní práv a slobôd jednotlivcov. Vzhľadom na tieto trochu liberálne postoje k demokracii, parlamentarizmu a pluralizmu, a napriek tomu, berúc do úvahy ich silný dôraz na boj proti prisťahovalectvu, sa strany v tejto štvrtej skupine označujú ako „neoliberálne xenofóbne“ strany.

Posledný typ pravicovo-extrémistickej strany je charakterizovaný absenciou xenofóbnych a rasistických postojov a liberálnymi postojmi k demokracii a individuálnym právam. Podobne ako neoliberálne xenofóbne strany, aj strany tejto piatej skupiny volajú po reforme parlamentného a stranického systému a uprednostňujú podstatné zmenšenie veľkosti a dosahu štátu, a to všetko v mene presadzovania práv a slobôd jednotlivca. Vo svetle ich názorov na demokraciu a práva jednotlivca, ale vzhľadom na to, že tieto strany využili celý rad tém na volebný zisk – vrátane prisťahovalectva, hoci xenofóbia nie je ústredným prvkom ich ideológie – strany v tejto piatej skupine sú označené ako „neoliberálne populistické strany“ (Carter, 2017, s. 56-59).

V tejto bakalárskej práci budem začleňovať vybrané politické strany do najnovšej klasifikácie. Pre prehľadnosť som vytvorila tabuľku, kde som priradila spomenuté ideologické črty k druhom strán.

Tabuľka 1: Typológia podľa Carter

Ideológia	Neonacistické strany	Neofašistické strany	Autoritárske xenofóbne strany	Neoliberálne xenofóbne strany	Neoliberálne populistické strany
Odmietanie demokracie, parlamentarizmu, pluralizmu	✓	✓			
Reforma existujúceho demokratického poriadku, viac štátu			✓		
Reforma existujúceho demokratického poriadku, menej štátu				✓	✓
Xenofóbia	✓		✓	✓	
Klasický rasizmus	✓				
Kultúrny rasizmus			✓		
Pristáhovalectvo	✓		✓	✓	✓

Zdroj: vlastné spracovanie, na základe Carter (2017)

2 Politické strany

2.1 Kotlebovci – Ľudová strana Naše Slovensko

Politickej strane Ľudová strana Naše Slovensko, ktorá bola založená Mariánom Kotlebom v roku 2009 predchádzalo občianske združenie Slovenská pospolitosť. Slovenská pospolitosť vznikla v roku 1995 a prezentuje sa ako „*nositeľkou ducha Ľudovíta Štúra, slovenských dobrovoľníkov-revolucionárov a všetkých slovenských veľikánov*“ (Slovenská pospolitosť, 2016). Podľa politológa Dušana Mikušoviča je programatika SP založená na radikálnom nacionalizme a bigotnom katolicizme, kombinovanými s latentným rasizmom, antisemitizmom a xenofóbiou. Činnosti tohto združenia spočívali napríklad v zúčastnení sa spomienky na Ľudovíta Štúra, osláv príchodu Cyrila a Metoda na Slovensko v uniformách pripomínajúcich uniformy Hlinkovej gardy, demonštráciami proti zásahu NATO v Juhoslávii v roku 1999, alebo organizovanie spomienkového stretnutia na vojnový Slovenský štát pri Tisovom hrobe (Mikušovič, 2007).

Marián Kotleba vstúpil do SP v roku 2003, kedy sa stal aj jej „Vodcom“. Odkedy SP začal viesť Kotleba, združenie nabralo politický charakter, a nakoniec členovia SP založili politickú stranu Slovenská pospolitosť – Národná strana v roku 2005. Kotleba hodnotové nastavenie tejto strany prezentoval pri jednom zo svojich prvých prejavov, v ktorom odmietol parlamentnú demokraciu, prihlásil sa ku korporatívnemu smerovaniu vojnového Slovenského štátu a v súvislosti s riešením židovskej otázky, hovoril o Židoch ako o cudzom národe, ktorý vyciaval obyvateľstvo vo svoj prospech (Mikušovič, 2007). Najvyšší súd v roku 2006 na podnet politickú stranu SP-NS rozpustil. Argumentoval najmä tým, že vo svojom Ľudovom programe chcela nahradiť parlamentnú demokraciu stavovským štátom, a zrušené mali byť všetky ostatné politické strany. Problematická bola taktiež diskriminácia národnostných menšín (Mikušovič, 2017).

ĽSNS vznikla po ovládnutí Strany priateľov vína Kotlebom a jeho ľuďmi z SP pred parlamentnými voľbami v roku 2010, a následným premenovaním tejto politickej strany na Ľudovú stranu Naše Slovensko. Do finálnej verzie sa dostala v roku 2016, kedy sa do názvu pridalo ešte slovo „Kotleba“. Pri tejto politickej strane Kotleba zvolil miernejšiu rétoriku aj program, a oproti rozpustenej SP-NS nehovorí o stavovskom štáte, ani zrušení ostatných politických strán. Ich program z roku 2016, kedy sa prvý krát dostali do parlamentu tvorí tzv. 10 bodov za Naše Slovensko, a najradikálnejšie pôsobí bod: „Spravíme poriadok s parazitmi v osadách“ (Mikušovič, 2017).

Politická strana sa hneď po založení zúčastnila parlamentných volieb v roku 2010, kedy získala 1,33% hlasov. V roku 2012 pri predčasných voľbách si trochu polepšila a získala 1,58% hlasov. V 2013 zažila prvý úspech, keďže sa Kotleba stal županom banskobystriického samosprávneho kraja. Rok 2016 bol pre stranu prelomový, pretože v parlamentných voľbách získala 14 mandátov s volebným výsledkom 8,06%. V roku 2020 v počte poslaneckých kresiel stúpili od posledných volieb na 17, s výsledkom 7,97%. Vo voľbách do Európarlamentu v roku 2019 získali s 12,07 percentami dva mandáty (Štatistický úrad Slovenskej republiky, 2015).

Táto ďalšia Kotlebova politická strana sa ale taktiež neobišla bez súdnych návrhov jej činnosť zastaviť. V roku 2017 prišiel Najvyššiemu súdu Slovenskej republiky návrh na rozpustenie ĽSNS, ktorý podal vtedajší generálny prokurátor Jaromír Čížnár. V návrhu stálo, že podľa názoru prokuratúry je cieľom extrémistickej politickej strany s fašistickými tendenciami odstránenie súčasného demokratického systému v Slovenskej republike, a svojím programom a činnosťou porušuje Ústavu Slovenskej republiky (Mikušovič, 2017). V roku 2019 ale Najvyšší súd rozhodol, že stanov, program a činnosť Ľudovej strany Naše Slovensko (ĽSNS) Mariána Kotlebu nie sú v rozpore s demokratickým zriadením, ústavou a zákonmi, a stranu nerozpusť (Mikušovič, 2019a). Problémy so zákonom mali aj konkrétni poslanci zo strany ĽSNS. Právoplatne odsúdený a zbavený mandátu bol jeden z najhlavnejších predstaviteľov Milan Mazurek z úmyselného prečinu hanobenia národa, rasy a presvedčenia (Mikušovič, 2019b). Odsúdení alebo trestne stíhaní pre extrémizmus alebo šírenie extrémistických materiálov boli aj Marek Kotleba (SITA, 2011), Michal Buchta (RTVS, 2021), Anton Grňo (Denník N, 2019), Stanislav Mizík (Kováč, 2019), Ondrej Ďurica (Cuprik, 2018) ale aj mnoho ďalších. Odsúdený bol aj samotný Marián Kotleba v kauze odovzdania šekov v hodnote 1488 eur na výročie vzniku slovenského štátu, s tým že je číselná kombinácia je používaná ako odkaz fašistickej ideológie. Po rozhodnutí špecializovaného trestného súdu mal ísť Kotleba do väzenia na štyri roky, ale Najvyšší súd zrušil tento rozsudok a dostal len podmienený trest a zbavil ho poslaneckého mandátu (Mikušovič, 2022a). Taktiež je právoplatným rozhodnutím súdu označený za pravícového extrémistu (Mikušovič, 2022b).

2.2 Hnutie Republika

V roku 2021 sa začala ĽSNS pomaly rozpadáť kvôli kritizovanej zmene stanov, ktorá mení spôsob fungovania predsedníctva, jeho štruktúru a dáva predsedovi strany prakticky

všetky kompetencie. Zo strany neskôr vystúpilo niekoľko poslancov na čele s europoslancom Milanom Uhríkom (Pravda, TASR, SITA, 2021). Na konci roku 2021 ohlásili založenie hnutia Republika, ktorá má byť demokraticky orientovaná strana s koalíčným potenciálom, a taktiež konzervatívna strana založená na kresťanských hodnotách (Teraz.sk, 2021).

Hnutie Republika sa zatiaľ zúčastnilo jedných parlamentných volieb v roku 2023, kedy zostali tesne pod hranicou zvoliteľnosti s výsledkom 4,75%. V župných a komunálnych voľbách v roku 2022 obsadili 13 primátorských pozícií. 2 miesta na pozícií župných poslancov a 134 pozícií na mieste komunálnych poslancov (Hnutie REPUBLIKA, 2024j).

Hnutie je na rozdiel od ĽSNS veľmi aktívne na sociálnych sieťach. Majú funkčné a moderné internetové stránky, aktívny facebookový a instagramový účet, ale na komunikáciu s voličmi využívajú aj Telegram alebo VKontakte (Brezáni, 2023). Členovia hnutia zdieľajú obsah aj na Youtube, alebo sa zúčastňujú obsahu mediálneho portálu Kulturblog, ktorým je spoluzakladateľom bývalý poslanec za ĽSNS a momentálny člen Republiky Milan Mazurek (Brezáni, 2023). V tíme Kulturblogu sa takisto nachádza Lívia Pavlíková (Kulturblog, 2023), ktorá kandiduje za Republiku do Eurovolieb 2024 (Kéry, 2024). Táto strana pravdepodobne aj kvôli tomu patrila v roku 2023 k druhej najpopulárnejšej politickej strane medzi mladými. Ich účty na sociálnych sieťach patrili k prvej päťke najvplyvnejších politických účtov na Facebooku (Brezáni, 2023).

Strana sa tiež vyhraňuje proti fašizmu, členovia vymenila zelené tričká za obleky, nechali si dorásť vlasy (Majerčinová, 2023) a v logu upustili od dvojkríža, ktorý využívala ĽSNS pripomínajúci logo Hlinkovej gardy (Grman, 2017). Ich hlavné témy sú migrácia, vystúpenie z NATO a EU, boj proti LGBT+ a presadzovanie národných a konzervatívnych hodnôt (Hnutie REPUBLIKA, 2024a).

Čo sa týka ich aktivít zorganizovali alebo sa zúčastnili protestov proti migrantom (Hnutie REPUBLIKA, 2024i), proti obrannej zmluve s USA (Zachar, 2022), protivládnych protestov (Hutko, 2022). Taktiež sa zúčastňujú spomienkových udalostí, zúčastnili sa aj napríklad Dňa víťazstva nad fašizmom, pri ktorom sa ale stretli pri pamätníku, ktorý pripomína bombardovanie sovietskou armádou a nie nacistami (Kysel', 2023).

3 Analýza politických strán

Dáta, ktoré som používala boli hlavne volebné programy, prehlásenia členov strany alebo novinové články . Pracovala som s tromi volebnými programami, z roku 2016, 2020 a 2023, jedným novinovým rozhovorom predsedu strany, oficiálnymi internetovými stránkami strany, dvomi politickými debatami, programovými cieľmi a zvyšné zdroje boli novinové články, odkiaľ som čerpala dnes už odstránené príspevky zo sociálnych sietí členov a ostatné prehlásenia poskytnuté novinárom. Používala som rôzne druhy zdrojov na docielenie komplexného pochopenia ideológie strany.

Najprv som si definovala ideologické aspekty a ich kritéria, ktoré som skúmala. Súvisiace informácie som potom vyhľadávala v materiáloch, a aplikovala teoretické koncepty autorky a kategorizovala podľa kritérií. Podľa toho som bola schopná zaradiť stranu do konkrétnej typológie. Problematickou časťou môže byť analyzovanie postoju k demokratickému poriadku, kvôli tomu, že strana nechce dávať otvorené názory a postoje, aby nemohla byť súdne stíhaná a zrušená. To sa stalo taktiež u ĽSNS, keď všetky kontroverzné prehlásenia, názory a dokumenty zo stránok ĽSNS boli odstránené a zanedlho bol ich celý web znefunkčnený po súdnom konaní, v ktorom sa rozhodovalo o rozpustení tejto strany, pri ktorom sa jednalo aj o ohrozenie demokracie touto stranou (Kysel, 2020). Preto môžu byť zdroje v tomto segmente limitované.

3.1 Ideologické charakteristiky podľa Elisabeth Carter - ĽSNS

V tejto kapitole budem analyzovať politické strany podľa ideologických prvkov, ktoré boli stanové Elisabeth Carter v jej typológii. Rozdeľuje ju na tri hlavné aspekty: dôležitosť, ktorú strany prikladajú otázke prísťahovalectva; povaha rasistických postojov strán; a postoje strán k demokracii, parlamentarizmu a pluralizmu (Carter, 2017, s. 40).

Postoj k demokratickému poriadku, parlamentarizmu a pluralizmu

Prvým ideologickým prvkom podľa Carter, ktorým sa budem zaoberať je postoj strany k demokratickému poriadku, parlamentarizmu a pluralizmu. V rámci toho môže patriť do troch skupín. Prvá skupina strán odmieta základné hodnoty, postupy a inštitúcie demokratického ústavného štátu, a žela si nahradenie existujúceho demokratického poriadku. Druhá skupina požaduje výraznú reformu, ktorá by posilnila výkonnú moc a obmedzila by práva a slobody organizovaných záujmov a jednotlivcov, a podkopáva

legitimitu existujúceho ústavného štátu. Tretia skupina požaduje menej zásahov štátu, a žiada aby sa urobilo viac na podporu a ochranu práv a slobôd jednotlivcov (Carter, 2017, s. 49-50).

Odmietanie základných hodnôt, postupov a inštitúcií demokratického ústavného štátu autorka definuje ako antistraníctvo, antipluralizmus, antiparlamentarizmus, volanie po silnom štáte, požiadavka na silného vodcu, dôraz na právo a poriadok, volanie po militarizme (Carter, 2017, s. 31-32).

Jedna z hlavných tém strany je kritika systému a považovanie sa za jedinú vhodnú alternatívu. Túto spoločnosť nazýva degenerovanou a dekadentnou, najmä kvôli jej ovplyvneniu „Západom“ a liberalizmom (Kotlebovci, 2024a), (Necenzurované stránky, 2016). Súčasný systém nazýva Kotleba skorumpovaným a prehnutým, tvrdí, že ho nenávidí a prenasleduje. Tento systém charakterizuje najmä ako liberalizmus. Ako prvé heslo, ktoré návštevníka ich internetových stránok privíta je „Odvahou proti systému!“ (Kotlebovci, 2024b). ĽSNS dokonca tvrdila, že sa ju strana SMER snaží umlčať a je ochotná na to použiť totalitné praktiky, ktorými je charakteristický tento „demokratický“ systém. Ten definuje vylúčením každého, kto nedodržiava zásady politickej korektnosti (Podmaník, 2017, s. 21). Týmito prehláseniami sa stavia do pozície silného lídra a nesúhlasí so súčasným liberálnym demokratickým systémom.

Ostatné štandardné strany Kotleba nazýva „zlodejskými“. Strana sa tiež dlho vymedzovala proti vtedajším vládnym stranám SMER a SNS, ktoré považujú za súčasť systému. SMER obviňovali z rozkrádania verejných zdrojov, zadlžovania a nezmyselných rozhodnutí. Voči SNS mali najmä výhrady kvôli tomu, že nás „zavliekli“ do EU a NATO. Tým, že poslanci SNS hlasovali za Lisabonskú zmluvu a za prijatie eura, zničili samostatnosť a suverenitu Slovenskej republiky a podriadili ju bruselskému diktátu (Hlavné správy, 2015). Rovnako kritizovali aj bývalé vládne strany OĽaNO, SaS, Za ľudí a Sme Rodina, a nové hnutie Republika nazývali podvodom (Kotlebovci, 2023). Kritikou a nedôverou v tradičné demokratické strany (SMER a SNS vtedy vystupovali ako proeurópske a demokratické strany) sa strana prejavuje antistranícky, čo je autorkou definované ako manifestácia odmietania demokratického štátu (Carter, 2017, s. 31-32).

Čo sa týka ich postoju k EÚ a NATO, z oboch organizácií chcú vystúpiť a vyhlásiť vojenskú neutralitu (Kotlebovci, 2020), (Kotlebovci, 2023), (Necenzurované stránky, 2016). EÚ nazývajú diktátom Bruselu a NATO zločineckou

organizáciou (Necenzurované stránky, 2016). O názoroch strán na EÚ a NATO autorka nič nepíše, ale keďže tieto inštitúcie sú súčasťou súčasného demokratického systému, a sú zakotvené v Ústave Slovenskej republiky, v prijatých medzinárodných zmluvách, obrannom plánovaní a kvôli neustálej útočnej kritike ĽSNS uvedených inštitúcií, sa dá hovoriť o odmietaní tohto systému.

V roku 2009, predtým, než ĽSNS formálne vznikla, vydala dokument „*Programové ciele politickej strany Naše Slovensko*“. V tomto dokumente sa nový subjekt nazýva radikálnou politickou silou, ktorá chce zmeniť existujúci systém nahradením „skorumpovaného parlamentného systému“ systémom priamej demokracie a zavedením imperatívneho mandátu (Mesežnikov & Gyárfášová, 2016). Toto prehlásenie je komplikovanejšie, keďže samotné zavádzanie referend a priamej demokracie podľa autorky môže byť vnímané ako snaha strany o zvýšenie miery demokracie a zvýšenie slobody jednotlivca. Strana sa ale hanlivo vyjadruje o parlamentnom systéme, a tým chce zavádzať priamu demokraciu skôr ako prostriedok na podkopávanie parlamentných inštitúcií a právomocí bez ohľadu na demokratické princípy a tiež ako metódu podriadenia práv jednotlivca vo väčšom záujme kolektívu (Carter, 2017, s. 50-56). Pridáva tomu aj samotné prehlásenie, že systém chcú „zmeniť“, a nie len využiť prostriedkov priamej demokracie v rámci existujúceho systému (Carter, 2017, s. 53). Taktiež musíme vnímať ich návrh na zavádzanie imperatívneho mandátu v súvislosti s ich vôľou zmeniť existujúci systém, keďže je tento mandát známy hlavne z totalitných komunistických režimov (Council of Europe, 2008) a bol zavedený napr. v ČSSR (Cibik, 2021). Európska komisia pre demokraciu prostredníctvom zákona uvádza, že imperatívny mandát je nezlučiteľný s demokraciou (Council of Europe, 2008). Ústava SR zakotvuje princíp zákazu imperatívneho mandátu (Kancelária Národnej rady Slovenskej republiky, 2020).

Členovia ĽSNS taktiež často využívajú nacistickú symboliku, napríklad používaním číselnej symboliky 14/88, alebo odkazovaním na slovenský vojnový štát používaním hesiel ako Za Boha, za národ; Verní sebe, svorne napred, alebo pozdravmi ako „Na stráž!“ (Drábik, 2019) či „Pekný biely deň“ (Vražda, 2023). Holokaust členovia častokrát minimalizujú prehláseniami ako „o Tretej ríši vieme iba lži a rozprávky o 6 miliónoch mydlách z židov“ (Drábik, 2019). Známe je taktiež prehlásenie Milana Uhríka z relácie O 5 minút 12, kedy na otázku, či odsudzuje Holokaust odpovedá, že ho ani neodsudzuje ani neschvaľuje, nie je historik a nevie aké boli historické okolnosti (RTVS

- Rozhlas a televízia Slovenska, 2017). Tento typ symboliky a rétoriky, ktorý je členmi strany využívaný naznačuje ich podporu fašistickej ideológie. Neschopnosť odsúdiť holokaust Uhríkom môžeme taktiež vnímať ako jeho skrytú podporu voči tejto ideológii. Kontroverzný plagát zverejnili aj kandidáti Marián Magát a Marián Mišún, na ktorom je uverejnená fotografia pravdepodobne väzňov z koncentračného tábora alebo gulagu. Pri tejto fotografii je uverejnené heslo „Zatočíme s asociálmi a politickými zlodejmi. Pošleme ich do pracovných táborov!“ (Kysel', 2016a). Marián Magát je známy popierač holokaustu (Benčík, 2021) a bol odsúdený za extrémizmus (TASR, 2024). Obaja kandidovali do parlamentných volieb v roku 2016 (Kysel', 2016a). Podpredseda strany sa vyjadril, že akékoľvek spájanie politickej strany Kotleba - Ľudová strana Naše Slovensko s fašizmom a myšlienkou pracovných táborov odmietajú. Pracovné tábory sa podľa neho nenachádzajú v programe ich strany. Vraj ide len o prezentáciu súkromných názorov na sociálnej sieti, na ktorú nemajú vplyv (Kysel', 2016b). Strana sa od týchto výrokov dištancovala, ale neodvolala kandidátov, ktorí otvorene túto ideológiu podporujú. Okrem zachovania fašistickej tradície a podpory slovenského vojnového štátu podporujú aj iné nedemokratické a hybridné režimy ako Ruskú federáciu alebo Maďarsko. Vo volebnom programe tvrdia, že budúcnosť Slovenska nevidia v jednostrannej orientácii na „skazený Západ“ a budú pracovať na spolupráci aj s Ruskou federáciou. Chcú hlavne dbať na národnoštátne záujmy, odmietanie pretláčania rôznych ideológií a vzoprení sa „nezmyslom a hrozbám valiacich sa na nás z EÚ.“ Tiež sú zástancami zrušenia protiruských sankcií (Kotlebovci, 2020). Počas svojho pôsobenia ako župan samosprávneho Banskobystrického kraja v roku 2016, Kotleba vyvesil ruskú vlajku na budovu úradu na privítanie kontroverzného ruského motokárskeho klubu (ECHO24; VB, 2016). Klub „Noční vlci“ má úzke väzby na prezidenta Vladimíra Putina, a kvôli podpore vojny na Ukrajine je na sankčnom zozname Európskej únie (ta3; ČTK, 2023). V programe ďalej uvádza: „Zahraničná politika Slovenska v Európskej únii, ale aj vo svete, musí byť po vzore Orbánovho Maďarska alebo konzervatívneho Poľska oveľa suverénnejšia a sebavedomejšia.“ (Kotlebovci, 2020). Zahraničná politika Orbána často podporuje ruský režim a jeho prístup k Rusko-ukrajinskej vojne viedol k značnému napätiu s ukrajinskou vládou a s jeho partnermi v EÚ. Orbán tiež blahoželal Vladimírovi Putinovi k víťazstvu v posledných voľbách zatiaľ čo EÚ kritizovala voľby za to, že sa konali vo veľmi obmedzenom prostredí, ktoré zhoršila aj ruský nezákonný útok na Ukrajinu (Spike, 2024). Týmto strana potvrdzuje svoje zakorenenie vo fašistickej tradícii a podporovanie nedemokratických režimov a postupov.

Strana taktiež ukazuje svoj dôraz na právo a poriadok svojim programovým cieľom založením Domobrany, o ktorej v programe píš, že ochráni slušných ľudí všade tam, kde zlyhala polícia (Necenzurované stránky, 2016). V roku 2016 začal Kotleba s viac člennými hliadkami, ktoré kontrolovali vlaky, údajne na zvýšenie bezpečnosti. Členovia hliadky cestujúcim rozdávali letáky s nápisom „Najvyšší čas založiť domobranu!“. Odborníci na extrémizmus v hliadkach vidia pokus o vzkriesenie Rodobrany - polovojskej organizácie, ktorej členovia tvorili elitu Hlinkovej gardy (Kejlová, 2016). Strana podporuje aj posilnenie a rozšírenie policajných zákrokov a staníc a má heslá ako „Urobíme poriadok!“ (Kotlebovci, 2020). S týmito programovými prehláseniami súvisí aj ich programový bod „Vybudujeme skutočnú slovenskú armádu!“, podľa ktorého chcú stiahnuť vojakov zo zahraničných misií, obnoviť zbrojársku výrobu a vybudovať protivzdušnú obranu (Necenzurované stránky, 2016). Tento krok môžeme definovať ako volanie po defenzívnom militarizme. Dôraz na právo a poriadok a volanie po militarizme sú oboje manifestáciou odmietania demokratických hodnôt, postupov a inštitúcií (Carter, 2017, s. 31-32).

Autorka vo svojej vlastnej analýze u strán zahrnuje aj témy sociálnej liberalizácie a postoju k právam a slobodám jednotlivcov ako dôležité prvky demokracie (Carter, 2017, s. 51-56), preto sa budem týmto témam venovať aj ja. Strana sa vyhradzuje aj proti skupine LGBT, vo svojom programe z roku 2016, pod bodom “Budeme podporovať tradičné hodnoty!”, okrem iného uvádzajú, že nedovolia adopcie úchylami (Necenzurované stránky, 2016). V programovom vyhlásení z roku 2020 sa tejto téme venujú v bode 10, v ktorom píš, že odmietajú registrované partnerstvá, adopciu detí homosexuálmi aj propagáciu sexuálnych úchyliet. LGBT nazývajú zvrátenou ideológiou (Kotlebovci, 2020) Reklamnými billboardami z roku 2023 sa zaoberala Národná kriminálna agentúra (NAKA), pre podozrenie z podnecovania k národnostnej, rasovej a etnickej nenávisti. Trestné oznámenie podal Inštitút ľudských práv, kvôli heslu “Ochránime Slovensko pred LGBT a gender!”, ktoré považuje inštitút za výzvu na diskrimináciu a porušovanie ľudských práv. Nakoniec boli billboardy odstránené (SITA, 2023). Vystupujú aj za sprísnenie interrupcií (Kotlebovci, 2020) a kontrolu obsahu vysielania súkromných médií (Necenzurované stránky, 2016). Podľa autorky nesúhlas so sociálnou liberalizáciou a odmietavý postoj k právam a slobodám jednotlivcov ukazuje neochotu podporovať princípy demokracie (Carter, 2017, s. 51).

Ekonomicky sa ĽSNS zameriava hlavne na poľnohospodárstvo, pričom chcú podporovať domácich výrobcov. Kritizujú voľný trh, ktorý spôsobuje vysoké ceny energií a preto chcú vrátiť strategické podniky ako elektrárne, plynárne, vodárne vlastnené cudzincami do rúk štátu. Tiež chcú zabrániť cudzincom skupovať slovenskú pôdu (Kotlebovci, 2020), (Kotlebovci, 2023), (Necenzurované stránky, 2016). Autorka vo svojej analýze hodnotí strany aj podľa ich požadovaných zásahov do ekonomickej sféry a postoju k voľnému trhu. Strany ktoré chcú zasahovať do ekonomickej sféry považuje za volajúce po silnom štáte (Carter, 2017, s. 51-56). ĽSNS kritizuje a odmieta voľný trh, takže ju môžeme zaradiť k stranám, ktoré volajú po silnom štáte.

Pri zhrnutí postojov ĽSNS, strana kritizuje tradičné demokratické strany a inštitúcie, volá po silnejšom štáte a zdôrazňuje potrebu jeho zásahov, má odmietavý postoj k právam a slobodám jednotlivcov, chce prevádzať cenzúru médií, prichádza s programom pre prísnejšiu politiku v oblasti práva a poriadku, volá po militarizme, kritizuje liberálny demokratický systém a prichádza s návrhmi na jeho výmenu. Strana tiež vychádza z fašistickej tradície a podporuje nedemokratické režimy. Kvôli tomu ju zaraďujem do strán prvej skupiny, ktoré úplne odmietajú súčasný demokratický systém.

Rasizmus

Ďalším ideologickým aspektom, ktorým sa budem zaoberať je rasizmus. Rasizmus u strán autorka rozdeľuje do troch skupín. Prvú skupinu tvoria strany, ktoré rozlišujú skupiny výlučne na základe rasy (a nie kultúry) a ktoré vyznávajú otvorene antisemitské presvedčenie. Tieto strany, ktoré zdôrazňujú nerovnosti rás, možno označiť za prívržencov klasického rasizmu. Druhou skupinou sú strany, ktoré sa vyznačujú kultúrnym rasizmom. Veria, že rozdiely medzi skupinami ľudí charakterizuje kultúra než rasa. Tvrdia teda, že domorodí ľudia a západná civilizácia sú nadradení skôr kvôli svojej kultúre než kvôli tomu, že sú súčasťou bielej rasy. Zdôrazňujú tiež, že určité skupiny sú nezlučiteľné skôr kvôli rozdielom v ich kultúre než kvôli rasovým rozdielom. Kultúrne alebo nové rasistické strany preto odmietajú multikulturalizmus na základe toho, že miešanie kultúr ohrozuje samostatnú identitu každej z rôznych skupín. V tretej skupine rasizmus nehrá žiadnu úlohu (Carter, 2017, s. 45).

Rasizmus sa v programe ĽSNS nachádza najmä v súvislosti s rómskou menšinou a Židmi. Jeden z najradikálnejších bodov vo svojom programe v roku 2016 uviedli bod "Spravíme poriadok s parazitmi v osadách!", v ktorom tvrdia, že slušní ľudia na

Slovensku sú dennodenne okrádani, znásilňovaní a vraždení cigánskymi extrémistami a vláda chráni týchto “zlodejov a parazitov” (Necenzurované stránky, 2016). ĽSNS si nechala vyrobiť aj billboardy s podobným znením “Spravíme poriadok so zlodejmi v kravatách aj s parazitmi v osadách!”, ktoré boli rozmiestnené po viacerých miestach Slovenskej republiky (Ďurinová, 2016). Jeden z billboardov znel aj ako “Rovnaký meter na bielych aj na Cigánov!” (Benčík, Kotlebove cigánstva o Rómoch, 2020). Taktiež v bode “Zavedieme spravodlivý sociálny systém!”, tvrdia, že “cigánski extrémisti” dostanú zadarmo domy, sociálne dávky a príspevky, a človek, ktorý celý život poctivo pracoval, má menšie príjmy ako “cigánsky zlodej” (Necenzurované stránky, 2016). V ich volebnom “Desatore” z roku 2020 už sa k Rómom síce nevyjadrujú, ale sekcia s názvom “Pre poriadok s asociálmi” je venovaná rozšírenému programu. Na obrázku je billboard s heslom “Dostanú prácu namiesto dávok!” a taktiež píše, že podporia políciu v zásahoch proti “nebezpečným osadníkom” (Kotlebovci, 2020). V roku 2023 v programe pôsobia ešte miernejšie a dokonca uvádzajú, že slušní a pracovití “Cigáni” sú plnohodnotní členovia našej spoločnosti. Ďalej ale pokračujú v tom, že majú problém s tými, ktorí zneužívajú sociálny systém alebo majú kriminálne tendencie. Tých nazývajú “asociálnymi osadníkmi” a neváhajú dodať, že ak na policajta vyťahnu sekeru, dostanú guľku do brucha (Kotlebovci, 2023). Poslanec Mazurek čelil obžalobe za výroky v regionálnej súkromnej rozhlasovej stanici, kde v roku 2016 hovoril okrem iného o neprispôbilosti, násilí a vandalizme zo strany rómskeho etnika, urážal Rómov a zmieňoval nebezpečie spojené s islamskými migrantami (ECHO24; ČTK, 2017b). Na svojom Facebooku sa o Rómoch vyjadroval ako “špinavých parazitoch a zaostalých poloopiciaoch” (Benčík, Kotlebove cigánstva o Rómoch, 2020). Nakoniec prišiel o mandát rozhodnutím najvyššieho súdu o tom, že sa xenofóbnymi výroky dopustil trestného činu. Mazurek novinárom po vynesení verdiktu povedal, že nemá čo ľutovať, povedal pravdu. Rozhodnutie súdu kritizoval aj Kotleba, ktorý uviedol, že skutočným trestom je stratenie mandátu poslanca Mazureka, a nejde to vnímať inak ako snahu umlčať jedného z najaktívnejších poslancov Národnej rady (ECHO24; ČTK, 2019). V ich rétorike o rómskych menšinách sa prejavujú prvky klasického aj kultúrneho rasizmu. Za prejav kultúrneho rasizmu považujem prehlásenia o zneužívaní sociálnych dávok, neprispôbilosti, alebo nazývaní Rómov extrémistami na základe stereotypov a predsudkov. Klasický pri komentovaní rozdielu, vzhľadu a nadradenosti bielych.

Pri migrantoch zdôrazňujú hlavne ich neprispôobilosť, kriminalitu, nebezpečnosť Islamu a zneužívanie systému. Používajú heslá ako „Nikdy sa nepodriadime cudzincom!“, pričom tvrdia že migranti vytlačajú kresťanstvo a európsku kultúru a páchajú zločiny. Tiež tvrdia, že migranti nechcú prispôobiť našim zákonom a spoločenským normám (Necenzurované stránky, 2016). Migrantov nazývajú „násilníkmi a znásilňovačmi“ (Kotlebovci, 2020). Na Islam útočia poslanci aj na parlamentnej pôde, poslanci Mizík a Mazurek nazývali Islam ako „dielo diabla“ a odporný neľudský politický systém (ECHO24; ČTK, 2017a). O zneužívaní systému migrantmi hovoria rovnako ako pri Rómoch: „Kým naše deti si musia brať hypotéky, a my si aj napriek zdravotným odvodom musíme doplácať za lekára, imigranti majú všetko zadarmo. Bývanie, stravu aj zdravotnú starostlivosť.“ (Necenzurované stránky, 2016). Rómovia sú ale ich ústredná téma, ktorá vždy bola hlavnou témou kampane, a aj napriek tomu, že migrácia je tiež jedna z ich najviac spomínaných tém, dávali v kampani a programoch väčšiu váhu rómskej otázke. V posledných rokoch sa to ale začalo meniť, pravdepodobne aj kvôli ich neustálej potýčke so zákonom a väčšej akceptácie boju proti migrantom spoločnosťou.

Ako som uvádzala v predošlej podkapitole Holokaust je členmi neuznávaný, minimalizovaný, a u niektorých dokonca popieraný. Uvádzala som Mazurekovo prehlásenie „o Tretej ríši vieme iba lži a rozprávky o 6 miliónoch mydlách z židov“ (Drábik, 2019), alebo Uhríkovu neschopnosť odsúdiť Holokaust (RTVS - Rozhlas a televízia Slovenska, 2017). Neodsúdenie Holokaustu podkopáva túto historickú realitu a vyúsťuje v šírení antisemitizmu. Na Mazurekovo prehlásenie sa v politickej debате pýtali Uhríka, ktorý zareagoval, že existuje demokratický systém a každý človek má vďaka slobode prejavu právo vyhodnotiť udalosti a vytvoriť si vlastný názor. Tvrdí, že Mazurek nepovedal, že Holokaust popiera a nevie, či je to rozprávka alebo nie (MARKIZA.SK, 2016). Sú rôzne druhy prejavu antisemitizmu a popieranie a minimalizovanie sú jeho súčasťou. Jeden z poslancov taktiež kritizoval bývalého prezidenta Kisku za to, že udelil vysoké štátne vyznamenania osobám židovského pôvodu (ECHO24; ČTK, 2017a). Strany, ktoré vyznávajú antisemitské presvedčenie Carter zaraďuje do skupiny, ktorá vyznáva klasický rasizmus (Carter, 2017, s. 45).

V ich rétorike o rómskych menšinách môžeme nájsť prvky klasického aj kultúrneho rasizmu. Kultúrny rasizmus vidíme skôr pri prehláseniach o zneužívaní sociálnych dávok, neprispôobilosti, alebo nazývaní Rómov extrémistami na základe stereotypov

a predsudkov. Klasický pri narážaní na rozdiel a nadradenosť bielych. Ich prejavy antisemitizmu sa klasifikujú ako klasický rasizmus (Carter, 2017, s. 45). Voči migrantom prejavujú kultúrny rasizmus, keďže sa zameriavajú na odlišnú kultúru a nie rasu, a taktiež na využívanie sociálneho systému alebo náboženstvo. Strana sa po veľkej kritike časom umiernila v rasistických prejavoch a začala používať miernejšiu rétoriku najmä voči Rómom, kedy už pripúšťajú, že Rómovia vedia byť „aj“ slušní a chcú im zabezpečiť prácu. Tiež už neregistrujeme toľko antisemitských prehlásení ako na začiatku ich pôsobenia.

Xenofóbia a prísťahovalectvo

Poslednými aspektami, ktoré budem analyzovať sú xenofóbia a prísťahovalectvo. Podľa autorky postoj k otázke prísťahovalectva odráža dôležitosť xenofóbie – jej strach, nenávisť a nepriateľstvo voči cudzincom, v ideológiách rôznych pravicovo-extrémistických strán. Pravicovo-extrémistické strany podľa autorky možno rozdeliť do dvoch skupín podľa dôležitosti, ktorú pripisujú otázke imigrácie. Pre prvú skupinu strán je táto téma prioritou, a preto ich možno označiť za radikálne xenofóbne. Naproti tomu xenofóbia sa nevyskytuje v ideológii iných pravicovo-extrémistických strán (Carter, 2017, s. 40-41).

Jeden z programových bodov z roku 2016, ktorý bol zameraný na problém s migráciou znel “Nedovolíme migrantom obsadiť Slovensko!” Pod týmto programovým bodom sa tiež nachádza podnadvpis, ktorý znie “Slovensko nie je Afrika! Nikdy sa nepodriadieme cudzincom!” Tvrdia, že sa na nás valí “horda” moslimských imigrantov, ktorí sa nám nevedia a ani nechcú prispôbiť. Pokračujú v tom, že títo migranti páchajú zločiny a vytláčajú kresťanstvo a európsku kultúru. Ako som spomínala v programe uvádzajú: „Kým naše deti si musia brať hypotéky, a my si aj napriek zdravotným odvodom musíme doplácať za lekára, imigranti majú všetko zadarmo. Bývanie, stravu aj zdravotnú starostlivosť.“ (Necenzurované stránky, 2016). Ilegálnymi migrantmi sa zaoberajú aj vo volebnom programe roku 2020. Na billboardoch uvádzajú heslo “Zabráňime invázii imigrantov, násilníkov a znásilňovačov!” a tvrdia, že nám liberáli a masmédiá pretláčaním ideológie multikulturalizmu vymývajú mozgy (Kotlebovci, 2020). Autorka zaraďuje strany, ktoré sa snažia vyriešiť migráciu repatriačnými schémami, znížením počtu prísťahovalcov a popisovanie migrantov ako zneužívateľov systému do skupiny strán, ktoré sú radikálne xenofóbne (Carter, 2017, s. 42-43). V roku 2023 majú ten istý

postoj k tejto téme a tvrdia, že “Plán EÚ je zamoriť Slovensko desaťtisícimi nelegálnymi migrantmi“ (Kotlebovci, 2023). Urážlivé a nepravdivé výroky šíri najčastejšie Milan Mazurek, počas jednej z parlamentných schôdzí bol dokonca vyzvaný, aby sa ospravedlnil za predchádzajúce výroky, že Islam je „odporný a neľudský politický systém, systém stínania končatín, bičovania žien a znásilňovania malých detí“. Namiesto toho predniesol ďalší prejav, v ktorom tentoraz vysvetlil, že Islam povoľuje pedofiliu, nekrofilii a zoofiliu (Šnidl, 2017). Kotleba tiež poslal maďarskému premiérovi Viktorovi Orbánovi otvorený list vyjadrujúci podporu Orbánovej migračnej politiky so snahou vybudovať bezpečnostný plot na maďarsko-srbských hraniciach. V liste píše, nech sa Orbán nenechá odradiť kritikou Bruselu (TASR, 2015).

Prišťahovalectvo je trvale jednou z hlavných tém tejto strany. Ako som ale spomínala Slovensko je špecifické svojou problematikou, keďže väčšina štátov nerieši rómsku otázku tak intenzívne, a pretože bol tento problém dlhodobo zanedbávaný, strana si na ňom postavila svoju kampaň. Venovala sa teda intenzívne aj boju proti migrácii, ale v začiatkoch pôsobenia bol kladený väčší dôraz strany na riešenie rómskej otázky. Dnes registrujeme kladenie ešte väčšieho dôrazu strany na prišťahovalectvo, pravdepodobne pre menšiu kontroverziu oproti Rómom. Ich rétorika je veľmi útočná a dehonestujúca voči migrantom a samotnému multikulturalizmu. Strana kvôli svojim nenávisným prehláseniam voči cudzincom, ich kultúre, náboženstvu patrí medzi radikálne xenofóbne.

V tabuľke nižšie sú uvedené finálne výsledky skúmania.

Tabuľka 2: Typológia podľa Carter aplikovaná na politickú stranu ĽSNS

Ideológia	Neonacistické strany	Neofašistické strany	Autoritárske xenofóbne strany	Neoliberálne xenofóbne strany	Neoliberálne populistické strany
Odmietanie demokracie, parlamentarizmu, pluralizmu	✓				
Reforma existujúceho demokratického poriadku, viac štátu					
Reforma existujúceho demokratického poriadku, menej štátu					
Xenofóbia	✓				
Klasický rasizmus	✓				
Kultúrny rasizmus	✓				
Pristáhovalectvo	✓				

Zdroj: vlastné spracovanie, na základe Carter (2017)

3.2 Ideologické charakteristiky podľa Elisabeth Carter - Republika

Analýzu budem vykonávať tým istým spôsobom ako u ĽSNS, budem sa teda zameriavať na postoj k demokracii, pluralizmu a parlamentarizmu; rasizmu a xenofóbii a parlamentarizmu. Dáta, ktoré som používala boli podobné ako u ĽSNS, a skladali sa hlavne z volebného programu z roku 2023, oficiálnych internetových stránok strany, príspevkov na sociálnych sieťach, dvoch videí uverejnených na ich internetových stránkach, jednej reči v Europarlamente, troch politických debát a dvoch rozhovorov s predsedom strany.

Postoj k demokracii, pluralizmu a parlamentarizmu

Politické hnutie Republika sa podľa webových stránok hlási k Cyrilo-metodskej tradícii a k demokratickému zriadeniu zakotvenému v Ústave Slovenskej republiky. V duchu týchto tradícií sa chce usilovať o rozvoj Slovenskej republiky, posilnenie a ochranu jej suverenity a dodržiavanie práv všetkých jej občanov (Hnutie REPUBLIKA, 2024a) O tom, že je strana demokratická často rozpráva predseda strany Milan Uhrík v rôznych rozhovoroch alebo médiách. Keď mal rozhovore pre TASR vysvetliť v čom je demokratická, rozpráva o tom, že to nikdy nebude „strana jedného muža“ a snaží sa o kolektívny dialóg v rámci hnutia a ako predseda prijíma konštruktívnu kritiku. Ďalej tvrdil, že jeho strana je demokratickejšia oproti bývalej vládnej koalícii (OĽaNO, SaS, Za ľudí, Sme Rodina) z pohľadu rozhodovacieho procesu, a kvôli tomu, že v rámci hnutia nemajú problém s iným názormi. Predseda teda vo svojej strane zdôrazňuje prvky vnútrostraníckej demokracie, najmä ich inštitucionálne štruktúry ako rozhodovacie procesy. V dobe tohto rozhovoru prebiehala pandémia Covid-19 a Uhrík hovorí, že by napríklad neodsudzovali ľudí, ktorí by sa nechali alebo nenechali zaočkovať, a všetky opatrenia súvisiace s pandemiou by mali byť dobrovoľné. Pokračuje v rozhovore tým, že opatrenia ako Covid Pass sú politickou kampaňou na zmenenie politických pomerov, centralizáciu moci a toto všetko vyústi v zmenenie spoločnosti slobodnej na kontrolovanú (Teraz Media, 2021). Jeho postoj ku Covid Passom značí nedôveru vo vládne inštitúcie a postupy a jeho báza dobrovoľnosti neberie v úvahu ochranu verejného zdravia všetkých občanov. V demokracii sa ochrana verejného zdravia považuje za vládnu zodpovednosť. Nedôvera k vládnym inštitúciám a postupom môže podkopať úsilie o implementáciu zásahov v oblasti verejného zdravia a podporu spoločného dobra. Dôvera vo vládu je

nevyhnutná na presadzovanie ochrany verejného zdravia a demokratických hodnôt a princípov.

V Európarlamente vo svojej reči dokonca tvrdil, že by demokracia mala byť posilňovaná, než naopak. Vôbec sa ale nevenuje akýmkoľvek pilierom demokracie a opäť spomína obmedzovanie a ohrozovanie ľudských práv a slobôd počas pandémie Covid-19, cenzúrou názorov, ktoré nie sú v súlade s mainstreamovou mienkou o vojne na Ukrajine, alebo zavádzaním digitálnej identity (Za slobodné Slovensko, 2024). Zdôrazňuje teda posilňovanie demokracie, ochranu ľudských práv a slobôd, slobodu prejavu a právo na súkromie súvisiace s digitálnou identitou. Týmito prehláseniami predseda nepodporuje demokraciu ako takú, využíva ju len vo svoj prospech ako argument proti nutným pandemickým opatreniam. To vnímam ako podkopávanie legitimacy demokratických rozhodovacích procesov.

Čo sa týka jeho kritiky nedostatočnej demokracie voči cenzúre názorov, predseda je známy svojim šírením dezinformácií a strašením zatiahnutím Slovenska do Rusko-ukrajinskej vojny. Na svojom kanále zverejnil video, kde hovorí: „Premiér Heger išiel za Zelenským do Kyjeva s evidentným zámerom zatiahnuť Slovensko do vojny ešte viac.“ Ďalej pokračuje: „Načo sú nám takí lídri ako je on alebo Čaputová, zaujíma ich len Ukrajina. Problémy Slovenska ako keby ani neexistovali. Za celé dva roky nevenovala vláda toľko pozornosti problémom Slovákov, ako venuje teraz Ukrajine a Zelenskému.“ (Uhrík, 2022). Taktiež na sociálne siete pridáva príspevky o tom, ako sa „ukrajinská vláda spojila s Amerikou, aby zlikvidovala väčšinu ruské/ruskojazyčné oblasti,“ a „správanie Ruskej federácie je z ich perspektívy pochopiteľné, nemôžu konať inak ako konajú“ (Uhrík, 2022). Jeho využívanie rétoriky podporujúcej väčšiu demokraciu vnímam ako politický nástroj na kritiku vlády, ospravedlnenia ruských činov a šírenie dezinformácií, ktoré zneužíva pre svoj stranícky zisk. Šírením nepodložených tvrdení taktiež prispieva k narušeniu dôvery v demokratické inštitúcie.

Hnutie patrí na Slovensku k jednému z najväčších aktívnych aktérov, šíriaci extrémistický a dezinformačný obsah (Kuchta, 2022). Hnutie teda požaduje rozšírenie demokracie a slobody slova, ale často ju využíva na šírenie dezinformácií a extrémistického obsahu. Nemôžeme síce povedať, že chce strana úplne odstrániť demokratický systém, ani ho však neprijíma. Je to hlavne kvôli rétorike, ktorá je zneužívaná na podkopávanie

legitimity demokratických procesov, narušení dôvery v demokratické inštitúcie a činy, ktoré nie sú v súlade s demokratickými hodnotami a princípmi.

Strana aj napriek kritike ostatných demokratických strán vykazuje koaličný potenciál. Predseda v rozhovore povedal, že zakladatelia budujú stranu s koaličným potenciálom, ktorá bude v prípade úspechu v najbližších parlamentných voľbách pripravená na možnosť vstúpiť do vlády (Teraz Media, 2021). Strana spolupracovala aj s dnes už vládnu stranou Smer-SD, kedy predstavili viacero koalícií v župných a komunálnych voľbách (Kysel', 2022). Nevykazuje teda prejavy antistraníctva, ktoré som detegovala u ĽSNS, a ktoré bolo Carter definované ako jeden z prejavov odmietania základných hodnôt, postupov a inštitúcií demokratického ústavného štátu (Carter, 2017, s. 31-32).

Čo sa týka ich volebného programu, prichádzajú s rôznymi reformami. Moc v štáte chcú vrátiť občanom sfunkčnením referenda a zavedením absolútnej slobody slova. Pri referende chcú zrušiť minimálne kvórum pre platnosť a výsledok spraviť záväzným (Hnutie REPUBLIKA, 2024b). Opäť ako pri ĽSNS majú v programe zavádzanie referenda. Oproti ĽSNS je tu ale rozdiel ich plán odstrániť minimálne kvórum pre platnosť. Ako som už spomínala, zavádzanie referend podľa autorky môže byť vnímané rôzne. V tomto prípade nechcú úplne nahradiť parlamentný systém, ale ani posilniť práva a slobody jednotlivcov. Je to najmä kvôli ich plánu na zrušenie minimálneho kvóra pre platnosť. Hlavná myšlienka stanovenia hlasovacieho kvóra realizovaného v referende je spravodlivá vzorka názoru celej populácie. Aj neúčast' na referende je vyjadrenie názoru, a to v podstate proti referendu, keďže pri nízkej účasti sú výsledky, či už pro alebo proti, zneplatnené (Hizen, 2021). To by znamenalo, že ak je kvórum úplne zrušené mohla by aj malá vzorka populácie rozhodnúť o zákonoch pre celú populáciu. Ide teda o oslabenie parlamentného systému.

Tiež si dávali za cieľ zrušiť „spolitizovanú a skompromitovanú“ Špeciálnu prokuratúru (Hnutie REPUBLIKA, 2024b). Dnes je Špeciálna prokuratúra už zrušená vládou Smeru, mala na starosti stíhanie korupčnej trestnej činnosti, zneužívanie právomocí verejného činiteľa, trestnú činnosť páchanú zločineckými skupinami, či extrémizmu (Úrad vlády Slovenskej republiky, 2018). Európskej komisii vláda v Pláne obnovy sľúbila existenciu osobitnej prokuratúry s vysokou ochranou svojej nezávislosti. Táto osobitá prokuratúra bola stanovená aj pre ochranu finančných záujmov EÚ, s nezávislým vedením, ochránenej pred zásahmi Generálneho prokurátora, s dostatočnými odbornými

personálnymi kapacitami. Zrušením tejto prokuratúry sa narušil schválený Plán obnovy, čo spôsobuje blokáciu finančných prostriedkov a pravdepodobne neschopnosť ich úplne dočerpať (Geist, 2024). Okrem narušenia medzinárodných zmlúv je kritika a snaha zrušiť inštitúciu, ktorá má na starosti postihy verejných činiteľov veľká snaha o posilnenie exekutívy.

V pláne mali aj prijať zákon na prísnu kontrolu činnosti politických mimovládnych organizácií a zakázať ich financovanie zo štátneho rozpočtu. Tvrdia, že cieľom týchto reforiem je, aby sa zo Slovenska stal skutočne demokratický a právny štát (Hnutie REPUBLIKA, 2024c). Reformu a negatívny postoj k činnosti mimovládnych organizácií autorka vidí ako posilnenie exekutívy a oslabenie organizovaných záujmov (Carter, 2017, s. 53).

Čo sa týka názorov na EÚ, nie sú tak kritickí ako ĽSNS, síce tvrdia, že sa nestotožňujú s jej súčasným politickým smerovaním, ale chcú najprv presadiť zásadnú reformu a navrátiť ju k výlučne hospodárskemu združeniu suverénnych národných štátov. Až potom, čo by sa reforma nepodarila presadiť, sú pripravení iniciovať referendum o vystúpení. Na NATO majú taký istý pohľad, a o členstve by podľa nich mali opäť rozhodnúť občania v referende (Hnutie REPUBLIKA, 2024b). V programe uvádzajú, že „Hnutie nesúhlasí so súčasnou imigračnou, dúhovou a „zelenou“ politikou Európskej únie, pretože táto politika ničí Európu aj Slovensko.“ Ich programovým heslom pri Európskej únii je: „Chceme hospodársku spoluprácu, bez bruselských nezmyslov.“ A v neposlednom rade je v programe uvedené: „Sebavedomou diplomaciou ochránime Slovensko pred nelegálnou migráciou, škodlivými ideológiami, zahraničným nátlakom a vplyvom mimovládok.“ Keďže nie sú tak extrémne kritickí ako ĽSNS a taktiež chcú nechať o vystúpení rozhodnúť občanov, môžeme povedať, že neodmietajú nastavený systém úplne. Avšak kritizujú a chcú reformovať tieto zavedené demokratické inštitúcie.

Tiež môžeme hovoriť o ich podkopávaní legitimacy existujúcich demokratických inštitúcií ich častým spochybňovaním rozsudkov súdov alebo zásahov bezpečnostných zložiek. Pred voľbami v roku 2023 tvrdila, že NAKA (Národná kriminálna agentúra) sa snaží zničiť opozíciu za každú cenu. Spochybňuje zadržanie opozičných kandidátov, alebo ich zásahy v SIS, NBÚ ad. (Hnutie REPUBLIKA, 2023a). Kritika tohto typu smerovala z celej opozície, a hlavne Smeru-SD a Hlasu-SD, ktorí hovorili o policajnom prevrate, snahe likvidácie opozície a nepripustné ovplyvňovanie rozhodnutia voličov pár

týždňov pred voľbami (TASR, 2023). Celý naratív vyšetovania sa opozícia snažila otočiť v ich prospech a zdiskreditovať tento zásah, súvisiaci s činnosťou zločineckej skupiny, ktorá údajne sabotovala vyšetovanie trestných káuz (TASR, 2023). Hnutie sa tiež ohradza voči rozsudku súdu, ktorý dával za povinnosť zaplatiť 15 tisíc eur (Hnutie REPUBLIKA, 2023a) a verejne sa ospravedlniť infektológovi Petrovi Sabakovi, za šírenie nenávisťných statusov v čase pandémie (Plávalová, 2023). Tvrdí, že žaloba bola politicky motivovaná a ide jej o finančné zruinovanie strany (Hnutie REPUBLIKA, 2023a).

V programe majú rovnako ako LSNS aj obnovu Armády Slovenskej republiky a postavenie jej štruktúr na princípe vlastenectva a národnej hrdosti, najmä prostredníctvom slovenského obranného priemyslu a firiem. Chcú tiež zrušiť americké základne na Slovensku a stiahnuť našich vojakov zo zahraničných operácií nepodliehajúcich mandátu OSN. Chcú posilniť aj políciu, zvýšiť jej preventívnu činnosť, kompetencie a kvalitu. Ich hlavným heslom kampane bolo: „Urobíme poriadok!“ (Hnutie REPUBLIKA, 2024b). Carter definovala volanie po militarizme a dôraz na právo a poriadok ako odmietanie základných hodnôt, postupov a inštitúcií demokratického ústavného štátu (Carter, 2017, s. 31-32), ale keďže u strany nevidíme vôľu zmeniť systém úplne, nemôžeme hovoriť o úplnom odmietaní tohto systému, ako u LSNS.

Česká bezpečnostná informačná služba na začiatku apríla 2024 ohlásila, že Rusko sa prostredníctvom portálu Voice of Europe snažilo z Moskvy ovplyvniť výsledky tohtoročných eurovoľieb v prospech Kremľa. Podľa kontrarozvedky mal server niektorým euroskeptickým politikom za rozhovory dávať peniaze v hotovosti, a českou vládou bola platforma zaradená na sankčný zoznam. Rozhovor portálu poskytol aj Milan Uhrík. Ten prijatie financií od Ruska popiera. „Žiadne peniaze od Rusov, Američanov ani iných som nikdy nevzal. A už vôbec nie za účasť v relácii. Idú eurovoľby. Cele to vnímam ako súčasť diskreditačnej kampane zameranej proti európskym politikom, ktorí odmietajú vojnu a volajú po mierových rokovaniach na Ukrajine,“ povedal. (Pravda, 2024). V rozhovore pre TASR predseda povedal, že by chcel lepšie vzťahy s Ruskou federáciou (Teraz Media, 2021). Činy predsedu, najmä jeho spolupráca s platformou, ktorá je známa ovplyvňovaním volebných výsledkov, naznačuje negatívny postoj k demokratickým princípom. Okrem toho jeho túžba posilniť vzťahy s Ruskom naznačuje jeho podporu nedemokratickým režimom. Ako som spomínala na sociálne sieti Uhrík pridal príspevok o tom, ako sa „ukrajinská vláda spojila s Amerikou, aby zlikvidovala väčšinu

ruské/ruskojazyčné oblasti,“ a „správanie Ruskej federácie je z ich perspektívy pochopiteľné, nemôžu konať inak ako konajú.“ (Uhrík, 2022). Ruský útok porušuje princíp suverenity, ktorý patrí k základnými princípmi demokracie. Taktiež ho sprevádza porušovanie ľudských práv a narušanie demokratických slobôd. Schvaľovanie tohto útoku a šírenie dezinformácií o ňom podkopáva demokratické hodnoty narušením dôvery v demokratické postupy a manipulovaním verejnej mienky. Opäť ako pri ĽSNS je táto podpora nedemokratických režimov prejav podkopávania legitimacy súčasného demokratického poriadku.

Rovnako ako pri ĽSNS budem hodnotiť stranu na základe jej vychádzania z fašistickej tradície. Názory strany na slovenský vojnový štát a holokaust, nie sú konzistentné. Rovnako je to pri odpovediach na otázky novinárov na názor na Jozefa Tisa, ktorý bol prezident počas druhej svetovej vojny, spolupracoval s nacistickým Nemeckom na deportácii Židov, a ešte ako premiér podpísal všetky protižidovské nariadenia a ústavné zákony (Mach, 2017). Na otázku v predvolebnej debata, kedy prešiel v jeho strane k prerodu z extrémizmu a neonacizmu odpovedal, že jeho poslanci prešli politickým vývojom a sami hlásia, že tade slušná politika nevedie. Zároveň tvrdí, že on taký nikdy nebol. Na otázku, či je na strane slovenského vojnového štátu alebo SNP odpovedá: „Obidve mali svoje pozitíva a my nerobíme škatuľkovanie histórie. Tie veci ani v minulosti ani v súčasnosti nie sú tak čiernobiele.“ (Hanák, 2023). V relácii o 5 minút 12, povedal „Myslím si, že prezident Tiso v danom ťažkom období robil, čo mohol.“ (RTVS - Rozhlas a televízia Slovenska, 2023). V ďalšej predvolebnej debata síce Holokaust ako taký odsúdil, ale nebol schopný odsúdiť činy Jozefa Tisa, a povedal, že transporty Židov boli zastavené potom, čo sa Tiso dozvedel, čo sa deje. Na otázku, či je Tiso vojnový zločinec odpovedal: „Čiastočne áno, a čiastočne nie.“ (Braňo Závodský Naživo, 2023). Na svojich webových stránkach uvádzajú: „Sme presvedčení, že v danom ťažkom čase robil, čo sa dalo, aby Slovensko čo najviac uchránil.“ (Hnutie REPUBLIKA, 2024d). S históriou výrokov, ktoré predseda Uhrík a ostatní odídenci poslanci mali v ĽSNS, sa nedá vylúčiť ich prívrženosť k fašistickej ideológii. V ich novej strane síce otvorene odsudzujú Holokaust, ale môžeme vidieť sympatie voči Slovenskému štátu, ktoré bolo nacistickým satelitom. Ich výroky a názory ale nie sú tak extrémne ako u ĽSNS, preto ju opäť nemôžeme zaradiť k stranám, ktoré úplne odmietajú súčasný systém.

Čo sa týka ekonomiky rovnako ako ĽSNS chcú presadzovať návrat strategických monopolov (elektrárni, plynárni, vodárni) naspäť do rúk štátu, vrátane kontroly nad cenotvorbou energií. Taktiež chcú obnoviť dlhodobé národohospodárske plánovanie a ich víziu presadzovať systematicky na roky dopredu (Hnutie REPUBLIKA, 2024e). Strana síce nekritizujú voľný trh ako ĽSNS, ale týmto krokom volajú po väčších štátnych zásahoch do ekonomiky, ktoré by posilnili výkonnú moc.

Pri zhrnutí postojov Republiky, strana spochybňuje legitimitu zavedených inštitúcií, praje si väčšie zásahy štátu do ekonomiky, podporuje spoluprácu s nedemokratickými režimami, má negatívny postoj k činnosti mimovládnych organizácií, chce zavádzať prvky priamej demokracie ako prostriedok na potlačanie záujmových skupín a jednotlivcov než ako prostriedok na presadzovanie participatívneho politického systému (Carter, 2017, s. 53). Napriek kritike zavedeného systému, strana neašpiruje úplne zmeniť politický režim. Namiesto toho predkladá návrhy na reformu, ktorá by posilnila exekutívu a oslabil organizované záujmy, a ktorá by obmedzila práva a slobody jednotlivca. Zaraďujem ju teda do druhej skupiny strán, ktorá sa výrazne líši od strán prvej skupiny strán, ktoré presadzujú úplné nahradenie parlamentnej demokracie (Carter, 2017, s. 53).

Rasizmus

Opäť začnem najprv s ich riešením rómskej otázky, keďže aj v tejto strane je to jednou z ich programových tém. Na svojich webových stránkach venovali úsek ich názorom a postojom. V tomto úseku si stanovili časté alebo kontroverzné otázky, ktoré dostávajú, a ktorým sa rozhodli venovať vysvetlenie. Na otázku: „Ste rasisti? Ako chcete riešiť problém s osadami?“, odpovedajú, „Nie, REPUBLIKA nie je rasistická strana, ani strana zameraná proti Cigánom/Rómom či iným menšinám. Voči slušným Rómom nemáme nič, viacerí sú dokonca aj členmi nášho hnutia.“ K osadám sa vyjadrujú v ďalšej vete, kde píše: „Hnutie REPUBLIKA kritizuje všeobecne neudržateľnú sociálnu situáciu v osadách a neriešenie problému s kriminalitou osadníkov a s ich integráciou. Ako riešenie presadzujeme zavedenie zásluhovosti do sociálneho systému a nulovú toleranciu kriminality, čo prinúti aj týchto občanov radšej pracovať, ako žiť z prídavkov a sociálnych dávok.“ (Hnutie REPUBLIKA, 2024f). Rovnako ako u ĽSNS vidíme tému využívania sociálneho systému touto menšinou. Aj napriek tomu, že sa autorka vo svojej analýze nevenuje téme využívania sociálneho systému kritizovanou skupinou ľudí, je to častý

prejav kultúrneho rasizmu (Chua, 2017). Ich riešenie sa navyše pozerá na problém veľmi zjednodušene, a neberie do úvahy možné prekážky v práci a diskrimináciu, ktorej čelí táto menšina, čo môže ešte prehĺbiť tento problém. Ich oslovovanie Rómov je tiež miernejšie oproti ĽSNS, použitie názvov „Cigán/Róm“ v takomto prevedení môžeme nazvať akceptovateľným, kvôli argumentu, že ľudia tohto etnika môžu preferovať oboje. Problém už vidím s ich názvom „osadník“, ktoré využívalo aj ĽSNS a má veľmi negatívne konotácie a je založené na stereotypoch. V rozhovore v rádiu predseda schvaľoval aj Mazurekovo označenie „parazit“ (Braňo Závodský Naživo, 2023). Tieto dehonestujúce označenia opäť radím do prejavov kultúrneho rasizmu.

Ako som spomínala Holokaust odsudzujú, či v rozhovoroch, tak aj na svojich webových stránkach (Braňo Závodský Naživo, 2023), (Hnutie REPUBLIKA, 2024d). Holokaust zmierňoval a odmietal v minulosti predseda aj s viacerými poslancami, ktorí sú teraz v jeho novej strane, ale keďže hodnotím stranu iba od jej vzniku, nemôžem ju zaradiť do klasického rasizmu na základe starých prehlásení.

Čo sa týka ich názoru na multikulturalizmus v programe tvrdia, že sa nestotožňujú s presadzovaním ideológie multikulturalizmu a materializmu ani s tzv. „modernými trendami“, ktoré dnes negatívne ovplyvňujú atmosféru v celej našej spoločnosti (bulvarizácia spoločenského života, vytváranie kultu neúcty voči autoritám a skutočným hodnotám) (Hnutie REPUBLIKA, 2024g). Tiež v programe uvádzajú: „Zahraničná politika SR musí rozhodne chrániť občanov Slovenska pred škodlivými politickými vplyvmi zahraničných ambasad, mimovládnych organizácií a globalistických štruktúr. K tomu patrí aj ochrana slovenských rodín pred nebezpečnými ideológiami a ochrana hraníc pred ilegálnou migráciou.“ (Hnutie REPUBLIKA, 2024h). Taktiež nesúhlasia so súčasnou imigračnou politikou Európskej únie, pretože táto politika podľa nich „ničí Európu aj Slovensko“ (Hnutie REPUBLIKA, 2024b). Carter uvádza, že odmietanie multikulturalizmu je prejav kultúrneho rasizmu (Carter, 2017, s. 47). Pozornosť chcú zamerať aj na ochranu štátneho a úradného jazyka Slovenskej republiky alebo zdôrazňujú ich plán pestovať úctu k tradičným kresťanským hodnotám (Hnutie REPUBLIKA, 2024g). Týmito prehláseniami zdôrazňujú rozdiely a nekompatibilitu iných kultúr s našou a tým pádom spadajú do skupiny, ktorá sa vyznačuje kultúrnym rasizmom (Carter, 2017, s. 48).

Xenofóbia a prist'ahovalectvo

Ako bolo uvedené v predošlom segmente, strana bojuje proti migrácii rôznymi spôsobmi. Vo svojom programe uvádza, že sebavedomou diplomaciou ochráni Slovensko pred nelegálnou migráciou, škodlivými ideológiami a zahraničným nátlakom. Jedným z ich bodov je tiež posilnenie ochrany štátnych hraníc pred nelegálnou migráciou (Hnutie REPUBLIKA, 2024b). Stráženie štátnych hraníc pred ilegálnymi migrantmi zdôrazňuje predseda strany aj v rádiovom rozhovore (Braňo Závodský Naživo, 2023). Tiež používajú heslá ako „Nelegálni migranti musia byť zastavení!“. Člen strany Mazurek v debate Analýzy 24 povedal, že nemôže brať vážne, že migranti zo Sýrie utekajú pred vojnou a opäť zdôrazňuje ich ekonomickú migráciu a zneužívanie sociálnych systémov, ktoré európske krajiny ponúkajú. Jeho riešenie je týchto ľudí vyhostiť z územia EÚ (Hnutie REPUBLIKA, 2023b). Autorka zaraďuje strany, ktoré sa snažia vyriešiť migráciu repatriačnými schémami, znížením počtu prisťahovalcov a popisovanie migrantov ako zneužívateľov systému do skupiny strán, ktoré sú radikálne xenofóbne (Carter, 2017, s. 42-43). Ako som spomínala strana odmieta multikulturalizmus (Hnutie REPUBLIKA, 2024g) a globalizmus (Hnutie REPUBLIKA, 2024g). Zdôrazňuje postavenie Slovenska na kresťanských hodnotách a zameriavanie sa na ochranu slovenčiny (Hnutie REPUBLIKA, 2024g), čo opäť môžeme vnímať ako agendu proti ľuďom s inou kultúrou, náboženstvom a jazykom. Hnutie tiež zdôrazňuje jej nesúhlas s imigračnou politikou EÚ (Hnutie REPUBLIKA, 2024b). Migrácia je jednou z kľúčových tém tejto strany a prehlásenia majú xenofóbny charakter. Podľa autorky zaraďujem stranu do radikálne xenofóbnych, keďže boj proti migrácii považujú ako prioritu (Carter, 2017, s. 44).

V tabuľke nižšie sú uvedené finálne výsledky skúmania.

Tabuľka 3: Typológia podľa Carter aplikovaná na hnutie Republika

Ideológia	Neonacistické strany	Neofašistické strany	Autoritárske xenofóbne strany	Neoliberálne xenofóbne strany	Neoliberálne populistické strany
Odmietanie demokracie, parlamentarizmu, pluralizmu					
Reforma existujúceho demokratického poriadku, viac štátu			✓		
Reforma existujúceho demokratického poriadku, menej štátu					
Xenofóbia			✓		
Klasický rasizmus					
Kultúrny rasizmus			✓		
Pristáhovalectvo			✓		

Zdroj: vlastné spracovanie, na základe Carter (2017)

4 Komparácia strán

V tejto finálnej kapitole urobím komparáciu strán na základe identifikovaných ideologických aspektov. Prvá komparácia bude vychádzať z postojov strany k demokratickému poriadku, pluralizmu a parlamentarizmu. Strany boli na základe tohto prvku zaradené do iných skupín. ĽSNS bola zaradená do prvej skupiny strán, ktorá úplne odmieta základné hodnoty postupy a inštitúcie demokratického ústavného štátu, a žela si nahradenie demokratického poriadku. Strana vykazuje prvky antistraníctva, antipluralizmu, antiparlamentarizmu, ďalej volá po silnom štáte, kedy zdôrazňuje potrebu jeho zásahov, militarizmu, dáva dôraz na právo a poriadok, a vychádza z fašistickej tradície. Má taktiež odmietavý postoj k právam a slobodám jednotlivcov. Otvorene nesúhlasí a kritizuje súčasný liberálny demokratický systém, a má snahu ho nahradiť. Republiku som zaradila do druhej skupiny strán, ktorá požaduje výraznú reformu, ktorá by posilnila výkonnú moc a obmedzila by práva a slobody organizovaných záujmov a jednotlivcov, a podkopáva legitimitu existujúceho ústavného štátu. Táto skupina úplne neodmieta existujúci demokratický poriadok, ani ho však neprijíma. Namiesto toho je kritická voči mnohým inštitúciám. Hnutie som zaradila do tejto skupiny kvôli spochybňovaniu legitimacy a kritiky zavedených inštitúcií a demokratických procesov. Ďalej kvôli plánovaniu reforiem, ktoré by posilnili výkonnú moc a obmedzili práva a slobody jednotlivcov, alebo oslabili parlament, a činom, ktoré narušajú dôveru v demokratické inštitúcie a procesy. Hnutie ale nevykazuje túžbu po úplnej zmene systému, a je ochotná spolupracovať v rámci parlamentného systému, preto bola zaradená do tejto skupiny.

Druhé kritérium, podľa ktorého som strany hodnotila je ich vzťah k rasizmu. ĽSNS bola zaradená do oboch druhov rasizmu, klasického aj kultúrneho. Rasizmus sa v ich programe a rétorike nachádzal v súvislosti s rómskou menšinou, migrantmi a antisemitizmom. Klasický rasizmus sa prejavoval voči ľuďom židovského etnika, a v niektorých prípadoch Rómom. Bolo to hlavne v prípadoch robenia rozdielov medzi farbou pleti a považovanie členov rómskeho etnika za menejcenných. Kultúrny rasizmus prejavovali taktiež voči Rómom v súvislosti s ich využívaním stereotypov a predsudkov. Kultúrny rasizmus som zaznamenala aj voči migrantom, pri ktorých sa jednalo hlavne o strach z cudzej kultúry, náboženstva a zneužívaním sociálnych benefitov.

Republiku som zaradila iba do kultúrneho rasizmu, rovnako ako pri ĽSNS kvôli ich využívaniu stereotypov, dehonestujúcim označeniam a kritike zneužívania systému Rómami. Taktiež rovnako odmietajú multikulturalizmus a zdôrazňujú rozdiely a nekompatibilitu iných kultúr s našou.

Posledné kritérium, ktoré som pri stranách hodnotila bol ich postoj k otázke prisťahovalectva, ktorý podľa autorky odráža dôležitosť xenofóbie v ideológii strán. Obe strany som priradila k skupine strán, pre ktoré je toto téma prioritou. Je to kvôli ich veľkému dôrazu na toto téma a venovania sa tejto téme dlhodobo a konzistentne, pričom bolo u ĽSNS zaznamenané ešte väčšie prioritizovanie tejto témy v posledných rokoch. U oboch strán bola taktiež prítomnosť xenofóbnych prejavov, výrokov alebo hesiel, ktoré boli zamerané na kultúru, jazyk alebo náboženstvo. Pri oboch stranách je prítomný boj proti migračnej politike EÚ.

Po identifikovaní ideologických prvkov som strany následne priradila k typu strany. ĽSNS bolo na základe splňovania kritérií odmietania demokratického poriadku, klasického aj kultúrneho rasizmu, prítomnosti xenofóbie a témy prisťahovalectva zaradené k neonacistickým stranám. Carter pri tomto type strán uvádza pri kritériu rasizmu len prijímanie klasického, a splňanie kritéria kultúrneho rasizmu je u ĽSNS tým pádom navyše. To ale nebráni zaradeniu strany k tomuto typu, keďže spĺňa všetky ostatné kritéria tohto typu strán. Hnutie Republika bolo na základe splňovania kritérií reformy existujúceho demokratického poriadku, kedy požadujú silnejší štát, klasického rasizmu, prítomnosti xenofóbie a témy prisťahovalectva zaradené k autoritárskym xenofóbnym stranám.

Nižšie je uvedená komparatívna tabuľka oboch politických strán a ich zaradenie k typom strán, na základe skúmaných kritérií.

Tabuľka 4: Typológia podľa Carter aplikovaná na obe politické strany

Ideológia	Neonacistické strany	Neofašistické strany	Autoritárske xenofóbne strany	Neoliberálne xenofóbne strany	Neoliberálne populistické strany
Odmietanie demokracie, parlamentarizmu, pluralizmu	ĽSNS				
Reforma existujúceho demokratického poriadku, viac štátu			Republika		
Reforma existujúceho demokratického poriadku, menej štátu					
Xenofóbia	ĽSNS		Republika		
Klasický rasizmus	ĽSNS				
Kultúrny rasizmus	ĽSNS		Republika		
Pristažovalectvo	ĽSNS		Republika		

Zdroj: vlastné spracovanie, na základe Carter (2017)

Záver

V tejto bakalárskej práci som sa zameriavala na komparatívnu analýzu politických strán ĽSNS a Republiky. Cieľ tejto práce spočíval v identifikovaní a porovnaní ideológie uvedených politických strán a ich následné priradenie ku konkrétnemu typu strán v určenej typológii. V teoretickej časti som venovala priestor rôznym konceptom, najprv krajne pravicovej straníckej rodine. Popisujem definície rôznych akademikov a definujem hlavné atribúty a ideologické znaky tejto straníckej rodiny. V nasledujúcej podkapitole definujem význam súvisiacej terminológie ako radikalizmus, extrémizmus, populizmus a ďalšie. V poslednej teoretickej podkapitole sa venujem rôznym typológiám krajnej pravice s dôrazom na zvolenú typológiu od Elisabeth Carter. Po vykonaní analýzy a priradení strany k typológii som bola schopná odpovedať na stanovené výskumné otázky.

Politická strana ĽSNS bola po vykonaní analýzy zaradená k neonacistickým stranám a hnutie Republika k autoritárskym xenofóbnym stranám. Tým bola zodpovedaná výskumná otázka: „Do akého typu krajne pravicových strán podľa konceptu Elisabeth Carter strany spadajú?“. Ďalšia výskumná otázka: „V akých aspektoch sa krajne pravicové strany ĽSNS a Republika podobajú a v akých sa líšia?“, bola zodpovedaná nasledovne. Aspekty, v ktorých sa strany podobajú na základe analýzy stanovených kritérií sú kultúrny rasizmus, dôraz na tému prisťahovalectva a xenofóbia. Jeden z aspektov, v ktorých sa líšia je ich postoj k existujúcemu systému. ĽSNS ho na základe analýzy úplne odmieta, zatiaľ čo Republika požaduje „iba“ významné reformy, ktoré by vyústili v menej demokracie a silnejší štát. Odlišujú sa tiež v ich prijímaní klasického rasizmu. ĽSNS ho prijíma, na druhej strane Republika sa vyznačuje len tým kultúrnym.

Prácu som si vybrala, pretože mi prišlo zaujímavé porovnávať strany, ktoré k sebe majú tak blízko, a dokonca zo seba vychádzajú. Aj napriek tomu bol diskurz taký, že sa hnutie Republika snažilo dištancovať od politiky Mariána Kotlebu a ĽSNS. Spoločnosťou boli tieto strany vnímané veľmi podobne a často sa hovorilo o tom, že sú úplne rovnaké, a že u nového hnutia nastala len zmena imidžu. Táto práca sa preto prostredníctvom skúmania volebných programov, prejavov a činov snažila rozlíšiť, či Republika predstavuje odklon od ideologických základov svojho politického predchodcu alebo pokračovanie rovnakého ideologického rámca. Zistenia ukazujú, že aj napriek svojmu vzniku z ĽSNS a spoločným členom, ktoré tvorili obe strany, Republika vykazuje isté

rozdiely vo svojej ideológii. Hnutie sa rozhodlo vo svojej rétorike a prezentácii oddialiť od klasického rasizmu a snahy úplne zmeniť súčasný systém. Jemne prispôbili ich rétoriku a stratégiu, potenciálne na rozšírenie jej príťažlivosti alebo zmiernenie negatívneho vnímania spojeného s jej predchodcom. Analýza politických strán ĽSNS a Republika optikou typológie Elisabeth Carter poskytla poznatky o ich ideologických orientáciách a trajektóriách.

Zároveň som sa pre tento výskum rozhodla kvôli tomu, že zatiaľ čo ĽSNS bola predmetom skúmania viacerých štúdií, hnutie Republika je v tomto momente novší krajne pravicový subjekt, čo mi prišlo ako dobrá príležitosť pre komplexné porovnanie týchto strán.

Vo svetle tu prezentovaných zistení by budúci výskum mohol podrobnejšie preskúmať vnútornú dynamiku Republiky, jej voličskú základňu a volebné stratégie.

Štúdia ĽSNS a Republiky v konečnom dôsledku nielen objasňuje ideologický vývoj krajne pravicových hnutí na Slovensku, ale zdôrazňuje aj dôležitosť dôslednej analýzy pre pochopenie zložitosti súčasných politických javov.

Zoznam literatúry

(dátum neznámy).

- Adler, K. (30. Jún 2023). Far-right parties on the rise across Europe. *BBC*. Dostupné na Internete: <https://www.bbc.com/news/world-europe-66056375>
- Bastl et al, M. (2011). *Krajní pravice a krajní levice v ČR*. Praha: Grada Publishing a.s.
- Benčík, J. (29. Jún 2020). *Kotlebove cigánstva o Rómoch*. Dostupné na Internete: Denník N: <https://dennikn.sk/blog/1948461/kotlebove-ciganstva-o-romoch/>
- Benčík, J. (13. December 2021). *Marián Magát – obdivovateľ Adolfa Hitlera, rasista, antisemita a popierač holokaustu*. Dostupné na Internete: Denník N: <https://dennikn.sk/blog/2645197/marian-magat-obdivovatel-adolfa-hitlera-rasista-antisemita-a-popierac-holokaustu/>
- Betz, H.-G. (Červenec 1993). The New Politics of Resentment: Radical Right-Wing Populist Parties in Western Europe. *Comparative Politics*, 25(4), s. 413-427.
- Beyme, v. K. (1982). *Parteien in westlichen Demokratien*. München: Piper.
- Braňo Závodský Naživo. (20. September 2023). *Predvolebné debaty: predseda hnutia Republika Milan Uhrík [Video]*. Dostupné na Internete: <https://www.youtube.com/watch?v=6wVZtsKCDEQ>
- Brezáni, J. (10. Máj 2023). *Republika valcuje sociálne siete, oslovuje mladých a chce vládu s Ficom a Dankom*. Dostupné na Internete: Konzervatívny denník Postoj: <https://www.postoj.sk/130065/republika-valcuje-socialne-siete-oslovuje-mladych-a-dokonca-aj-liberalov>
- Carter, E. (2017). *The Populist Radical Right: A reader*. (C. Mudde, Ed.) New York: Routledge.
- Cibik, S. (9. Február 2021). *Poslanecký mandát na území Slovenskej republiky od roku 1848*. Dostupné na Internete: Comenius odborný blog: <https://comeniusblog.flaw.uniba.sk/2021/02/09/poslanecky-mandat-na-uzemi-slovenskej-republiky-od-roku-1848/>
- Council of Europe. (2008). *REPORT ON THE IMPERATIVE MANDATE*. Dostupné na Internete: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-EL\(2008\)031-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-EL(2008)031-e)
- Cuprik, R. (28. Marec 2018). *Novinári podľa súdu môžu Ondreja Ďuricu označiť za neonacistu*. Dostupné na Internete: SME: <https://domov.sme.sk/c/20790667/novinari-podla-sudu-mozu-duricu-oznacit-za-neonacistu.html>
- Denník N. (31. Október 2019). *Člen ĽSNS Anton Grňo bol pre extrémizmus odsúdený na trest 5000 eur*. Dostupné na Internete: Denník N: <https://dennikn.sk/minuta/1636943/>
- Drábik, J. (31. Október 2019). *ĽSNS je neonacistická strana, usvedčujú ju jej spojenci aj vlastné činy*. Dostupné na Internete: Denník N: <https://dennikn.sk/1634639/lSNS-je-neonacisticka-strana-usvedcuju-ju-jej-spojenci-aj-vlastne-ciny/>
- Ďurinová, I. (14. Marec 2016). *Agenda Kotlebovej strany je ohrozením demokracie*. *SME*. Dostupné na Internete: <https://romovia.sme.sk/c/20115165/agenda-kotlebovej-strany-je-ohrozenim-demokracie.html>

- ECHO24; ČTK. (1. Január 2017a). *Poslanci slovenské krajní pravice místo omluvy útočili na islám*. Dostupné na Internetu: Echo24: <https://echo24.cz/a/iVRQN/poslanci-slovenske-krajni-pravice-misto-omluy-utocili-na-islam>
- ECHO24; ČTK. (25. Apríl 2017b). *Poslanec ve vysílání urážel Romy a migranty. Rádio dostalo obří pokutu*. Dostupné na Internetu: Echo24: Poslanec ve vysílání urážel Romy a migranty. Rádio dostalo obří pokutu
- ECHO24; ČTK. (3. September 2019). *Kotlebův poslanec Mazurek přišel na Slovensku o mandát kvůli xenofobii*. Dostupné na Internetu: Echo24: <https://echo24.cz/a/SStJT/kotlebuv-poslanec-mazurek-prisel-na-slovensku-o-mandat-kvuli-xenofobii>
- ECHO24; VB. (6. Máj 2016). *Kotleba jako Hašek. Na počest Nočních vlků zavlála ruská vlajka*. Dostupné na Internetu: Echo24: <https://echo24.cz/a/inse8/kotleba-jako-hasek-na-pocest-nocnich-vlku-zavlala-ruska-vlajka>
- Geist, R. (16. Apríl 2024). *Zrušenie špeciálnej prokuratúry je vážnym problémom, bude nás stáť peniaze*. Dostupné na Internetu: <https://euractiv.sk/section/spolocnost/news/zrusenie-specialnej-prokuratury-je-vaznym-problemom-bude-nas-stat-peniaze/>
- Grman, M. (5. Apríl 2017). *Je kotlebovský dvojkríž fašistický? Tvorca nášho štátneho znaku v tom má jasno*. Dostupné na Internetu: [aktuality.sk: https://www.aktuality.sk/clanok/426565/nie-je-dvojkriz-ako-dvojkriz/](https://www.aktuality.sk/clanok/426565/nie-je-dvojkriz-ako-dvojkriz/)
- Hanák, P. (21. September 2023). *Predvolebná diskusia: Uhrík (Republika), Sulík (SaS), Matovič (OLaNO), Majerský (KDH), Letanovská (Demokrati) [Video]*. Dostupné na Internetu: [Aktuality.sk: https://www.aktuality.sk/clanok/jHFKHLF/predvolebna-diskusie-uhrik-republika-sulik-sas-matovic-olano-majersky-kdh-letanovska-demokrati/](https://www.aktuality.sk/clanok/jHFKHLF/predvolebna-diskusie-uhrik-republika-sulik-sas-matovic-olano-majersky-kdh-letanovska-demokrati/)
- Hizen, Y. (2021). A Referendum Experiment with Participation Quorums. *Kyklos*, 74(1), s. 19-47.
- Hlavné správy. (15. December 2015). *Rozhovor s Mariánom Kotlebom: Z eurofondov sú často financované najrôznejšie nepotrebné nezmysly*. Dostupné na Internetu: [Hlavné správy: https://www.hlavnespravy.sk/rozhovor-s-marianom-kotlebom-z-eurofondov-su-casto-financovane-najroznejsie-nepotrebne-nezmysly/721410](https://www.hlavnespravy.sk/rozhovor-s-marianom-kotlebom-z-eurofondov-su-casto-financovane-najroznejsie-nepotrebne-nezmysly/721410)
- Hloušek, V., & Kopeček, L. (2010). *Politické strany. Původ, ideologie a transformace politických stran v západní a střední Evropě*. Praha: Grada.
- Hnutie REPUBLIKA. (17. August 2023a). *NAKA besní a súdy rozhodujú proti REPUBLIKE [Video]*. Dostupné na Internetu: <https://www.hnutie-republika.sk/naka-besni-a-sudy-rozhoduju-proti-republike/>
- Hnutie REPUBLIKA. (17. September 2023b). *Nelegálni migranti musia byť zastavení! [Video]*. Dostupné na Internetu: <https://www.hnutie-republika.sk/video/nelegalni-migranti-musia-byt-zastaveni/>
- Hnutie REPUBLIKA. (2024a). *Program na obnovu Slovenska*. Dostupné na Internetu: <https://www.hnutie-republika.sk/program/>
- Hnutie REPUBLIKA. (2024b). *Predvolebné noviny: Urobíme poriadok!* Dostupné na Internetu: https://www.hnutie-republika.sk/wp-content/uploads/2023/09/REPUBLIKOVE_noviny_23_WEB.pdf

- Hnutie REPUBLIKA. (2024c). *Zlepšíme vymožitelnost práva a zavedieme hmotnú zodpovednosť politikov!* Dostupné na Internete: <https://www.hnutie-republika.sk/pravo-a-spravodlivost/>
- Hnutie REPUBLIKA. (2024d). *Naše názory a postoje.* Dostupné na Internete: <https://www.hnutie-republika.sk/nazory/#prva-slovenska-republika>
- Hnutie REPUBLIKA. (2024e). *Podporíme slovenské firmy, obnovíme národnospodárske plánovanie.* Dostupné na Internete: <https://www.hnutie-republika.sk/narodne-hospodarstvo/>
- Hnutie REPUBLIKA. (2024f). *Naše názory a postoje.* Dostupné na Internete: <https://www.hnutie-republika.sk/nazory/#nie-sme-rasisti>
- Hnutie REPUBLIKA. (2024g). *Musíme rozvíjať našu kultúru a tradície!* Dostupné na Internete: <https://www.hnutie-republika.sk/kultura-a-media/>
- Hnutie REPUBLIKA. (2024h). *Silné Slovensko v srdci Európy.* Dostupné na Internete: <https://www.hnutie-republika.sk/zahranicna-politika/>
- Hnutie REPUBLIKA. (2024i). *Veľký protest proti Migrantom už tento pondelok vo Veľkom Krťiši.* Dostupné na Internete: [hnutie-republika.sk: https://www.hnutie-republika.sk/velky-protest-proti-migrantom-uz-tento-pondelok-vo-velkom-krtisi/](https://www.hnutie-republika.sk/velky-protest-proti-migrantom-uz-tento-pondelok-vo-velkom-krtisi/)
- Hnutie REPUBLIKA. (2024j). *Župné a komunálne voľby 2022.* Dostupné na Internete: [Hnutie-republika.sk: https://www.hnutie-republika.sk/zupne-a-komunalne-volby-2022/](https://www.hnutie-republika.sk/zupne-a-komunalne-volby-2022/)
- Hutko, D. (21. September 2022). *Politológ: Víťazom Ficovho protestu je Uhriková Republika. Smer ju definitívne legitimizoval.* Dostupné na Internete: Pravda: <https://spravy.pravda.sk/domace/clanok/641162-politolog-vitazom-ficovho-protestu-je-uhrikova-republika-smer-ju-definitivne-legitimizoval/>
- Charvát, J. (2007). *Současný politický extremismus a radikalismus.* Praha: Portál, s.r.o.
- Chua, P. (2017). Cultural Racism. *The Wiley-Blackwell encyclopedia of social theory*, s. 1-3.
- ICCT. (n.d.). *Strategic Communications, Disinformation and Violent Extremism.* Dostupné na Internete: <https://www.icct.nl/project/strategic-communications-disinformation-and-violent-extremism>
- Ignazi, P. (2003). *Extreme Right Parties in Western Europe.* New York: Oxford University Press.
- Kancelária Národnej rady Slovenskej republiky. (2020). *Ako pracuje parlament.* Bratislava: Kancelária Národnej rady Slovenskej republiky.
- Kejlová, T. (15. Apríl 2016). *Kotleba poslal do vlakov hlídky, vyzývá k založení domobrany.* Dostupné na Internete: ČT24: <https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/svet/kotleba-poslal-do-vlakuv-hlidky-vyzyva-k-zalozeni-domobrany-116684>
- Kéry, Š. (3. Marec 2024). *„Livia z Kulturblogu“ bude kandidovať v eurovoľbách za stranu Republika.* Dostupné na Internete: Startitup: <https://www.startitup.sk/livia-z-kulturblogu-bude-kandidovat-v-eurovolbach-za-stranu-republika/>
- Kopeček, L. (2007). The Far Right in Europe. *Sředoevropské politické studie*, 9(4), s. 280-293.

- Kotlebovci. (Február 2020). *Noviny Ľudovej strany Naše Slovensko*. Dostupné na Internete: Kotlebovci – Ľudová strana Naše Slovensko: <http://kotlebovci.sk/wp-content/uploads/2021/05/noviny-rocnik-3-cislo-1.pdf>
- Kotlebovci. (Február 2023). *Noviny Ľudovej strany Naše Slovensko*. Dostupné na Internete: Kotlebovci – Ľudová strana Naše Slovensko: <http://kotlebovci.sk/wp-content/uploads/2023/10/noviny-september2023.pdf>
- Kotlebovci. (2024a). *Kto sme a čo chceme*. Dostupné na Internete: Kotlebovci.sk: <http://kotlebovci.sk/kto-sme-a-co-chceme/>
- Kotlebovci. (14. Január 2024b). *Marian Kotleba ohlásil kandidatúru na prezidenta Slovenskej republiky*. Dostupné na Internete: <http://kotlebovci.sk/2024/01/marian-kotleba-ohlasil-kandidaturu-na-prezidenta-slovenskej-republiky/>
- Kováč, P. (8. Júl 2019). *Čižnár nezvládnutú žalobu nekomentuje. Pred súd ide ďalší Kotlebov človek*. Dostupné na Internete: SME: <https://domov.sme.sk/c/22163265/co-s-lsns-prokuratura-stale-nevie-pred-sud-ide-mizik.html>
- Kuchta, R. (2022). *Extrémizmus v online priestore na Slovensku*. Institute for Strategic Dialogue. Dostupné na Internete: <https://www.isdglobal.org/wp-content/uploads/2022/01/Extre%CC%81mizmus-v-online-priestore-na-Slovensku.pdf>
- Kulturblog. (2023). *Náš tím*. Dostupné na Internete: Kulturblog: <https://www.kulturblog.sk/o-nas>
- Kysel', T. (12. Apríl 2016a). *Kandidátov Kotlebu sa polícia pýta na pracovné tábory aj čísla na kandidátke*. Dostupné na Internete: Aktuality.sk: <https://www.aktuality.sk/clanok/329101/kandidatov-kotlebu-sa-policia-pyta-na-pracovne-tabory-aj-cisla-na-kandidatke/>
- Kysel', T. (27. Január 2016b). *Kotlebovci sa vyhrážajú pracovnými tábormi. Ani sa netaja fašizmom, tvrdí historik*. Dostupné na Internete: Aktuality.sk: <https://www.aktuality.sk/clanok/312605/kotlebovci-sa-vyhrazaju-pracovnymi-tabormi-ani-sa-netaja-fasizmom-tvrdi-historik/>
- Kysel', T. (30. September 2020). *ĽSNS sa k svojmu webu nepriznáva, vraj patrí fanúšikom. Zo stránok rýchlo odstraňujú, čo sa dá*. Dostupné na Internete: aktuality.sk: <https://www.aktuality.sk/clanok/826050/lSNS-sa-k-webu-nepriznava-vraj-patri-fanusikom-zo-stranok-rychlo-odstranuju-dokazy/>
- Kysel', T. (6. September 2022). *Smer to skúša s Republikou. Spolu vytvorili koalície a postavili desiatky kandidátov po celom Slovensku*. *Aktuality.sk*, s. <https://www.aktuality.sk/clanok/YTe2ROD/smer-to-skusa-s-republikou-spolu-vytvorili-koalicie-a-postavili-desiatky-kandidatov-po-celom-slovensku/>.
- Kysel', T. (5. Máj 2023). *Uhrík si porážku fašizmu pripomenul svojsky. Pri hrobe obetí, ktoré zabili bomby Sovietov*. Dostupné na Internete: Aktuality.sk: <https://www.aktuality.sk/clanok/L3BpaqM/uhrik-si-porazku-fasizmu-pripomenul-svojsky-pri-hrobe-obeti-ktore-zabili-bomby-sovietov/>
- Mach, M. (3. Máj 2017). *Fakty o Jozefovi Tisovi*. Dostupné na Internete: <https://www.mladiprotofasisizmu.sk/fakty-o-jozefovi-tisovi/>

- Majerčinová, A. B. (3. August 2023). *Naoko uhladení, po volbách hrozba? Uhrík poslal Kotlebu do záhrobia. Namiesto tričiek majú obleky, no myslenie nezmenili*. Dostupné na Internete: Pravda: <https://spravy.pravda.sk/domace/clanok/676761-naoko-uhladeni-po-volbach-hrozba-uhrik-poslal-kotlebu-do-zahrobia-miesto-triciek-maju-obleky-no-myslenie-nezmenili/>
- Mareš, M. (2003). *Pravicový extrémizmus a radikalismus v ČR*. Brno: Barrister & Principal.
- MARKIZA.SK. (3. Marec 2016). *Uhrík z ĽSNS: "Neviem, či zavraždenie 6-miliónov židov sú rozprávky"*. Dostupné na Internete: TVnoviny.sk: <https://tvnoviny.sk/domace/clanok/43280-uhrik-z-lsns-neviem-ci-zavrazdenie-6-milionov-zidov-su-rozpravky>
- Mesežnikov, G., & Gyárfášová, O. (2016). *Súčasný pravicový extrémizmus a ultranacionalizmus na Slovensku*. Inštitút pre verejné otázky. Dostupné na Internete: https://www.ivo.sk/buxus/docs//publikacie/subory/Sucasny_pravicovy_extremizmus_IVO.pdf
- Mikenberg, M. (2015). *Transforming the Transformation? The East European Radical Right in the Political Process*. London: Routledge.
- Mikušovič, D. (2007). Slovenská pospolitosť včera a dnes. *Rexter | Časopis pro výzkum radikalismus, extremismu a terorismu*, 1, s. 1-24.
- Mikušovič, D. (25. Máj 2017). *Čižnár podal na Najvyšší súd podnet na zrušenie Kotlebovej ĽSNS*. Dostupné na Internete: Denník N: <https://dennikn.sk/775198/ciznar-podal-na-najvyssi-sud-podnet-na-zrusenie-kotlebovej-lsns/>
- Mikušovič, D. (29. Apríl 2019a). *Kotleba pokračuje, Najvyšší súd jeho stranu nerozpustil*. Dostupné na Internete: Denník N: <https://dennikn.sk/1453575/kotleba-pokracuje-najvyssi-sud-jeho-stranu-nerozpustil/>
- Mikušovič, D. (3. September 2019b). *Mazurek v parlamente končí, súd mu potvrdil vinu za rasistické reči v rádiu*. Dostupné na Internete: Denník N: <https://dennikn.sk/1571676/mazurek-v-parlamente-konci-sud-mu-potvrdil-vinu-za-rasisticke-rci-v-radiu/>
- Mikušovič, D. (5. Apríl 2022a). *Kotleba je v kauze šekov na 1488 eur vinný, ale vyviazol s podmienkou a stratí mandát poslanca*. Dostupné na Internete: Denník N: <https://dennikn.sk/2793309/kotleba-je-v-kauze-sekov-na-1488-eur-vinny-ale-vyviazol-s-podmienkou-a-strati-mandat-poslanca/>
- Mikušovič, D. (5. Apríl 2022b). *Prečo Kotleba nejde do väzenia a kedy bude môcť opäť kandidovať (vysvetlenie rozsudku)*. Dostupné na Internete: Denník N: <https://dennikn.sk/2798354/preco-kotleba-nejde-do-vazenia-a-kedy-bude-moct-opat-kandidovat-vysvetlenie-rozsudku/>
- Minkenberg, M. (1998). Context and Consequence: The Impact of the New Radical Right on the Political Process in France and Germany. *German Politics & Society*, 16(3 (48)), s. 1-23.
- Mudde, C. (1995). Right-Wing Extremism Analyzed. A Comparative Analysis of the Ideologies of Three Alleged Right-Wing Extremist Parties (NPD, NDP, CP'86). *European Journal of Political Research*, 27(2).

- Mudde, C. (2000). *The Ideology of the Extreme Right*. Manchester: Manchester University Press.
- Mudde, C. (2007). *Populist Radical Right Parties in Europe*. New York: Cambridge University Press.
- Mudde, C. (2017). *The Populist Radical Right: A reader*. (C. Mudde, Ed.) New York: Routledge.
- Necenzurované stránky. (2016). *Kotleba - Ľudová strana Naše Slovensko*. Dostupné na Internete: <https://www.necenzurovane.net/volby2016/obr/volebn%C3%BD-program-lsns.pdf>
- Osvaldová, L., & Hrivňák, T. (31. Máj 2023). Ako Uhrík a Mazurek vybudovali Republiku a prečo s nimi chce Fico vládnuť. *Denník N*. Dostupné na Internete: <https://dennikn.sk/3399354/ako-uhrik-a-mazurek-vybudovali-republiku-a-preco-s-nimi-chce-fico-vladnut/>
- Plávalová, B. (17. August 2023). Republika musí lekárovi Sabakovi za šírenie nenávisťných statusov zaplatiť 15-tisíc eur. *SME.sk*. Dostupné na Internete: <https://domov.sme.sk/c/23205803/republika-sud-lekar-sabaka-pandemia-statusy-trest.html>
- Podmaník, M. (2017). *Témy a jazyk strany Kotleba- Ľudová strana Naše Slovensko v kampani pred parlamentnými voľbami 2016*. Bakalárska práca, <https://is.muni.cz/th/mh0r0/final.pdf>.
- Policie ČR. (n.d.). *Co je extremismus?* Dostupné na Internete: <https://www.policie.cz/clanek/ncoz-extremismus-co-je-extremismus.aspx>
- Pravda. (5. Apríl 2024). *Kremel'ská propaganda? Čarnogurský a Uhrík napojenie na Rusko odmietajú. Kaliňákové „žarty“ sa nepáčili ani jeho vlastným*. Dostupné na Internete: Pravda: <https://spravy.pravda.sk/domace/clanok/705435-kremelska-propaganda-carnobursky-a-uhrik-napojenie-na-rusko-odmietaju-ironicky-kalinak-tazi-proti-novinarom/>
- Pravda, TASR, SITA. (26. Január 2021). *Opoziční poslanci Národnej rady SR (NR SR) Milan Mazurek, Ondrej Ďurica, Miroslav Suja, Eduard Kočíš, Miroslav Urban a europoslanec Milan Uhrík vystupujú zo strany Kotlebovci - Ľudová strana Naše Slovensko (ĽSNS)*. *Informoval o tom Milan Uhrík*. Dostupné na Internete: Pravda: <https://spravy.pravda.sk/domace/clanok/575868-nespokojni-clenovia-kotlebovcov-odchadzaju-zo-strany/>
- RTVS - Rozhlas a televízia Slovenska. (26. Marec 2017). *O 5 minút 12*. Dostupné na Internete: <https://www.rtv.s.sk/televizia/archiv/14036/121410#2060>
- RTVS - Rozhlas a televízia Slovenska. (1. September 2023). *O 5 minút 12 [Video]*. Dostupné na Internete: <https://www.rtv.s.sk/televizia/archiv/14036/423364>
- RTVS. (15. Október 2021). *Bývalého okresného predsedu ĽSNS Michala Buchtu odsúdili za extrémizmus*. Dostupné na Internete: Spravodajský portál RTVS: <https://spravy.rtv.s.sk/2021/10/byvaleho-okresneho-predsedu-lsns-michala-buchtu-odsudili-za-extremizmus/>

- SITA. (7. Júl 2011). *Kotlebovho brata súd potrestal pokutou 500 eur*. Dostupné na Internete: SITA: <https://sita.sk/kotlebovho-brata-sud-potrestal-pokutou-500-eur/>
- SITA. (5. Október 2023). *Slovensko chcel chrániť pred LGBT a gender. Kotlebove bilbordy už rieši NAKA*. Dostupné na Internete: SME: <https://domov.sme.sk/c/23227973/kotlebove-billboardy-uz-riesi-naka-informoval-institut-ludskych-prav.html>
- Slovenská pospolitosť . (30. Január 2016). *Vyhlasenie SP - My nie sme kotlebovci!* Dostupné na Internete: <https://pospolitost.wordpress.com/2016/01/30/vyhlasenie-sp-my-nie-sme-kotlebovci/>
- Spike, J. (22. Marec 2024). *Hungary's Orbán congratulates Putin on widely criticized Russian election win*. Dostupné na Internete: The Associated Press: <https://apnews.com/article/orban-putin-russia-election-ef1311a8767cc0db6a399f10ca8a164e>
- Šnidl, V. (2. Február 2017). *Štyri nepravdivé výroky z Mazurekovho prejavu o islame, ktorý sa šíri Facebookom*. Dostupné na Internete: Denník N: <https://dennikn.sk/673968/styri-nepravdive-vyroky-z-mazurekovho-prejavu-o-islame-ktory-sa-siri-facebookom/>
- Štatistický úrad Slovenskej republiky. (2015). *Volby a referendá*. Dostupné na Internete: Volby.statistics.sk: <https://volby.statistics.sk/>
- ta3; ČTK. (29. Apríl 2023). *Ruský motorkársky klub Noční vlci vyrazil na spanilú jazdu do Berlína, zastavia sa aj v Donecku*. Dostupné na Internete: TA3: <https://www.ta3.com/clanok/265031/rusky-motorkarsky-klub-nocni-vlci-vyrazil-na-spanilu-jazdu-do-berlina-zastavia-sa-aj-v-donecku>
- TASR. (29. Júl 2015). *Kotleba vyjadril plnú podporu snahe vybudovať bezpečnostný plot na maďarsko-srbských hraniciach*. Dostupné na Internete: Teraz.sk: <https://www.teraz.sk/slovensko/marian-kotleba-podpora-orban/148233-clanok.html>
- TASR. (17. August 2023). *SÚHRN: NAKA obvinila viaceré osoby vrátane šéfov SIS a NBÚ*. Dostupné na Internete: TERAZ.sk: <https://www.teraz.sk/slovensko/naka-obvinila-viacere-osoby-vratane-s/735176-clanok.html>
- TASR. (26. Január 2024). *Obžalovaný Marián Magát má za extrémizmus stráviť šesť rokov vo väzení*. Dostupné na Internete: Aktuality.sk: <https://www.aktuality.sk/clanok/HZQl6GL/obzalovany-marian-magat-ma-za-extremizmus-stravit-sest-rokov-vo-vazeni/>
- Teraz Media. (4. November 2021). *MILAN UHRÍK: Republika je demokratická strana pripravená na vládnutie [Video]*. Dostupné na Internete: TASR.TV: https://www.tasrtv.sk/live/19637?search_relacia=politika-tu-a-teraz&video_name=x859m2q036_20211029_politika_uhrik
- Teraz.sk. (4. November 2021). *MILAN UHRÍK: Republika je demokratická strana pripravená na vládnutie*. Dostupné na Internete: Teraz.sk: <https://www.teraz.sk/publicistika/milan-uhrik-republika-je-demokraticka/588176-clanok.html>
- Uhrík, M. (8. Apríl 2022). *M. Uhrík k odovzdaniu S-300 Ukrajine: Pre zradcov z vlády je Zelenský viac ako Slovensko [Video]*. Dostupné na Internete: <https://www.youtube.com/watch?v=wz3y5UKy1b4>

- Uhrík, M. (23. Február 2022). *Za prípadnú vojnu na Ukrajine bude zodpovedný rovnako západ [Facebook status]*. Dostupné na Internete: <https://www.facebook.com/ing.milan.uhrik/posts/za-pr%C3%ADpadn%C3%BA-vojnu-na-ukrajine-bude-zodpovedn%C3%BD-rovnako-z%C3%A1padukrajina-dlh%C3%A9-roky-ne/548786076610944/>
- Úrad vlády Slovenskej republiky. (2018). *Úrad špeciálnej prokuratúry (ÚŠP)*. Dostupné na Internete: <https://www.bojprotikorupcii.gov.sk/urad-specialnej-prokuratury-usp/>
- Vasilopoulou, S. (2017). *The Populist Radical Right: A Reader*. (C. Mudde, Ed.) London: Routledge.
- Vasilopoulou, S., & Halikiopoulou, D. (2023). Democracy and discontent: institutional trust and evaluations of system performance among core and peripheral far right voters. *Journal of European Public Policy*.
- Vražda, D. (1. Október 2023). *Slovensko je po rokoch znovu bez fašistov v parlamente. Premena na antifašistov Republike nevysla*. Dostupné na Internete: Denník n: [1https://dennikn.sk/3600209/slovensko-je-po-rokoch-znovu-bez-fasistov-v-parlamente-premena-na-antifasistov-republike-nevysla/?ref=list](https://dennikn.sk/3600209/slovensko-je-po-rokoch-znovu-bez-fasistov-v-parlamente-premena-na-antifasistov-republike-nevysla/?ref=list)
- Za slobodné Slovensko. (11. Január 2024). *Milan uhrik a demokracia v európskej únii [Video]*. Dostupné na Internete: https://www.youtube.com/watch?v=kJmQx5w_GXI
- Zachar, P. (2. Február 2022). *Protest hnutia Republika proti obrannej zmluve s USA*. Dostupné na Internete: TASR: <https://www.teraz.sk/fotodennik/protest-hnutia-republika-proti-obrannej/303207-fotografia.html>
- Zúquete, J. P. (2017). *The Populist Radical Right: A Reader*. (C. Mudde, Ed.) London: Routledge.